

21994A1231(52)

L 380/24

EUROOPA ÜHENDUSTE TEATAJA

31.12.1994

1. LISA

ENERGIAHARTA LEPING

Preambul

KÄESOLEVA LEPINGU OSALISED,

võttes arvesse 21. novembril 1990. aastal alla kirjutatud Pariisi uue Euroopa hartat,

võttes arvesse Euroopa energiahartat, mis võeti vastu Haagis 17. detsembril 1991. aastal allakirjutatud Euroopa energiaharta konverentsi lõppaktiga,

meenutades, et kõik Haagi konverentsi lõppaktile allakirjutanud kohustusid taotlema Euroopa energiaharta eesmärkide saavutamist ja järgima selle põhimõtteid ning viima ellu ja laiendama omavahelist koostööd niipea kui võimalik heas usus peetavatel läbirääkimistel energiaharta lepingu ja protokollide üle, ning soovides seada kõnealuses hartas sisalduvad kohustused kindlale ja siduvalle rahvusvahelisele õiguslikule alusele;

soovides luua ka Euroopa energiahartas esitatud põhimõtete elluviimiseks vajaliku struktuurse raamistiku;

soovides ellu viia Euroopa energiaharta peamise põhimõtte, milleks on majanduskasvu edendamine investeeringute ning energiakaubanduse liberaliseerimise abil;

kinnitades, et lepinguosalisel peavad eriti tähtsaks täielikult võrdse kohtlemise ning enamsoodustusrežiimi tõhusat rakendamist ning et kõnealuseid kohustusi kohaldatakse investeeringute suhtes vastavalt lisalepingule,

võttes arvesse rahvusvahelise kaubanduse järk-järgulise liberaliseerimise eesmärki ning üldises tolli- ja kaubanduskokkuleppes ning sellega seotud dokumentides esitatud rahvusvahelises kaubanduses diskrimineerimise vältimise põhimõtet, kui käesolevas lepingus ei sätestata teisiti;

soovides kaotada järk-järgult tehnilised, halduslased ja muud tõkked energeetiliste materjalide ja toodete ning seonduvate seadmete, tehnoloogia ja teenustega kauplemise teelt;

pidades silmas üldise tolli- ja kaubanduskokkuleppega seni mitteühinenud lepinguosaliste edaspidist ühinemist ning soovides seada sisse ajutise kauplemiskorra, mis toetaks kõnealuseid lepinguosalisi ega takistaks nende valmistumist nimetatud liikmelisuseks;

olles teadlikud nende lepinguosaliste õigustest ja kohustustest, kes on ka üldise tolli- ja kaubanduskokkuleppe ning sellega seotud dokumentide pooled;

võttes arvesse ühinemiste, monopolide, konkurentsivastase tegevuse ja turgu valitseva seisundi kuritarvitamisega seotud konkurentsieeskirju;

võttes arvesse ka tuumarelvade leviku tõkestamise lepingut, tuumatarnesuuniseid ning teisi rahvusvahelisi tuumarelvade leviku tõkestamise kohustusi ja kokkuleppeid;

tunnistades võimalikult tõhusa energiaallikate otsimise, energia tootmise, muundamise, salvestamise, edastamise, jaotamise ja tarbimise vajadust;

meenutades Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kliimamuutuste raamkonventsiooni, piiriülese õhusaaste kauglevi konventsiooni ja selle protokolle ning teisi rahvusvahelisi keskkonnalepinguid, mis sisaldavad energiaalaseid aspekte ning

tunnistades järjest suurenevat vajadust keskkonna kaitseks vajalike meetmete järele, sealhulgas energiarajatiste tegevuse lõpetamiseks ja jäätmete kõrvaldamiseks, ning selleks vajalike rahvusvahelisel tasandil kokkulepitud eesmärkide ja kriteeriumide järele,

ON KOKKU LEPPINUD JÄRGMISES:

I OSA

MÕISTED JA EESMÄRK

Artikkel 1

Mõisted

Käesolevas lepingus kasutatakse järgmisi mõisteid:

1. *Harta* – Euroopa energiaharta, mis on vastu võetud Euroopa energiahartat käsitlenud Haagi konverentsi lõppaktiga ja alla kirjutatud 17. detsembril 1991 Haagis; lõppaktile allakirjutamist käsitatakse hartale allakirjutamisena.
2. *Lepinguosaline* – riik või piirkondliku majandusintegratsiooni organisatsioon, kes on nõustunud käesoleva lepinguga ühinema ja kelle suhtes see leping kehtib.
3. *Piirkondliku majandusintegratsiooni organisatsioon* – riikide moodustatud organisatsioon, kellele need riigid on andnud pädevuse teatavates küsimustes, mida on käsitletud käesolevas lepingus, kaasa arvatud õigus teha otsuseid, mille täitmine on nende riikidele kohustuslik.
4. *Energeetilised materjalid ja tooted* – lisas EM sisalduvad kirjed vastavalt tollikoostöö nõukogu harmoniseeritud süsteemile ja Euroopa ühenduste koondnomenklatuurile.
5. *Energiasektori majandustegevus* – majandustegevus, mis on seotud energeetiliste materjalide ja toodete, välja arvatud lisas NI sisalduvate uurimise, kaevandamise, puhastamise, tootmise, salevastamise, maismaaveo, edastamise, jaotamise, kauplemise, turustamise või müügiga või soojusenergia jaotamisega paljudesse hoonetesse.
6. *Investeering* – igasugune vara, mida investor otseselt või kaudselt omab või kontrollib ja mis hõlmab järgmist:
 - a) materiaalne ja immateriaalne, vallas- ja kinnisvara ning mis tahes omandiõigused, näiteks liising, hüpoteek, kinnipidamisõigus ja pant;

- b) äriühing või ettevõtte, või osakud, aktsiad või muu osalus äriühingu või ettevõtte aktsiakapitalis, ning äriühingu või ettevõtte võlakirjad ja muud võlanõuded;
- c) rahalised nõuded ning toimingute tegemisega seotud majandusliku väärtusega nõuded, mis on investeringuga seotud;
- d) intellektuaalomand;
- e) tulu;
- f) seadusest või lepingust või seaduste alusel antud litsentsidest ja lubadest tulenevad õigused majandustegevuseks energiasektoris.

Varade investeerimise vormi muutumine ei mõjuta nende kui investeringute seisundit ning mõiste "investeering" hõlmab kõiki investeringuid, olenemata sellest, kas need on tehtud enne või pärast käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva selle lepinguosalise suhtes, kust investor on pärit või kus investeering tehakse (edaspidi "jõustumiskuupäev"), tingimusel et lepingut kohaldatakse üksnes küsimustes, mis mõjutavad kõnealuseid investeringuid pärast jõustumiskuupäeva.

"Investeeringu" mõiste hõlmab mis tahes investeeringut, mis on seotud energiasektori majandustegevusega, ning investeringuid või investeringute liike, mille lepinguosaline on oma valdkonnas tunnistanud "hartaga hõlmatud projektideks" ning teatanud sellest sekretariaadile.

7. *Investor* –

- a) on lepinguosalise puhul:
 - i) füüsiline isik, kellel on lepinguosalise kodakondsus või kes elab alaliselt lepinguosalise territooriumil vastavalt seal kehtivatele õigusaktidele;

- ii) äriühing või muu organisatsioon, mis tegutseb kooskõlas kõnealuses lepinguosalise riigis kohaldatava õigusega;
- b) "kolmanda riigi" puhul füüsiline isik, äriühing või muu organisatsioon, mis vastab *mutatis mutandis* punktis a lepinguosalise kohta sätestatud tingimustele.
8. *Investeerima* või *investeerimine* – uute investeeringute tegemine, olemasolevate investeeringute täielik või osaline omandamine või sisenemine erinevatesse investeerimistegevuse valdkondadesse.
9. *Tulu* – investeeringust tulenevad või sellega seonduvad summad, olenemata väljamaksmise viisist, sealhulgas kasum, dividendid, kapitali kasvutulu, autoritasud ning tasud juhtimise, tehnilise abi või muu tegevuse eest ning loonustasud.
10. *Territoorium* – lepinguosalise riigi puhul:
- a) tema suveräänsete õiguste alla kuuluv territoorium, sealhulgas maa, siseveed ja territoriaalveed; ning
- b) vastavalt rahvusvahelisele mereõigusele: meri, merepõhi ja merealune pinnas, mille suhtes lepinguosalisel on suveräänsed õigused ja mis kuuluvad tema jurisdiktsiooni alla.
- Lepinguosaliseks oleva piirkondliku majandusintegratsiooni organisatsiooni puhul on territooriumiks kõnealuse organisatsiooni liikmesriikide territooriumid vastavalt selle organisatsiooni asutamislepingule.
11. a) *GATT* – GATT 1947 või GATT 1994 või vajaduse korral mõlemad.
- b) *GATT 1947* – 30. oktoobri 1947. aasta üldine tolli- ja kaubanduskokkulepe, mis on lisatud ÜRO kaubandus- ja tööhõivekonverentsi ettevalmistuskomitee teise istungjärgu lõpetamisel vastu võetud lõppaktile, koos hilisemate täpsustuste, paranduste ja muudatustega.
- c) *GATT 1994* – Maailma Kaubandusorganisatsiooni asutamislepingu 1A lisa sätestatud üldine tolli- ja kaubanduskokkulepe hilisemate täpsustuste, paranduste ja muudatustega.
- Maailma Kaubandusorganisatsiooni asutamislepingu osaline loetakse GATT 1994 osaliseks.
- d) *Seotud dokumendid* – vastavalt kas:
- i) GATT 1947 egiidi all sõlmitud lepingud, kokkulepped või muud juriidilised dokumendid, koos täpsustuste, paranduste ja muudatustega; või
- ii) Maailma Kaubandusorganisatsiooni asutamisleping, kaasa arvatud selle 1. lisa (v.a GATT 1994), 2., 3. ja 4. lisa, ning sellega seotud otsused, deklaratsioonid ja kokkulepped, koos täpsustuste, paranduste ja muudatustega.
12. *Intellektuaalomand* – autoriõigus ja sellega seotud õigused, kaubamärgid, geograafilised tähised, tööstusdisainilahendused, patendid, mikrolülituste topoloogia ning avalikustamata oskusteabe kaitse.
13. a) *Energiaharta protokoll* või *protokoll* – leping, millega seotud läbirääkimiseks on andnud loa ning mille teksti on vastu võtnud harta konverents ning mille kaks või enam lepinguosalist sõlmivad, et toetada, täiendada, laiendada või võimendada käesoleva lepingu sätteid mõne käesoleva lepingu reguleerimisalasse kuuluva konkreetse sektori või tegevusvaldkonna või harta III jaotise kohase koostöövaldkonna osas.
- b) *Energiaharta deklaratsioon* või *deklaratsioon* – mittesiduv dokument, millega seotud läbirääkimiseks on andnud loa ning mille teksti on vastu võtnud harta konverents ning mille kaks või enam lepinguosalist sõlmivad, et toetada või täiendada käesoleva lepingu sätteid.
14. *Vabalt konverteeritav valuuta* – vääring, millega kaubeldakse laialdaselt rahvusvahelistel valuutaturgudel ning mida kasutatakse rahvusvahelistes tehingutes.

Artikkel 2

Lepingu eesmärk

Käesoleva lepinguga luuakse õiguslik raamistik, et edendada vastastikusel täiendavusel ja kasul põhinevat pikaajalist energeetikaalast koostööd vastavalt harta eesmärkidele ja põhimõtetele.

II OSA

KAUBANDUS

Artikkel 3

Rahvusvahelised turud

Lepinguosalised püüavad edendada energeetiliste materjalide ja toodete pääsu rahvusvahelistele turgudele kaubanduslikel tingimustel ning arendada üldiselt avatud ja konkurentsile rajatud energiaturgu.

Artikkel 4

GATTi ja sellega seotud dokumentide järgimine

Ükski käesoleva lepingu säte ei kaldu eelkõige GATTi osalisteks olevate lepinguosaliste vahelistes suhetes kõrvale GATTi ja sellega seotud dokumentide sätetest, nagu neid kõnealuste lepinguosaliste vahel kohaldatakse.

Artikkel 5

Kaubandusalased investeerimismeetmed

1. Lepinguosaline ei kohalda mis tahes kaubandusalaseid investeerimismeetmeid, mis ei ole kooskõlas GATTi III või XI artikli sätetega; see ei piira lepinguosaliste õigusi ja kohustusi, mis tulevad GATTist ja sellega seotud dokumentidest ja artiklist 29.

2. Kõnealused meetmed hõlmavad mis tahes investeerimismeetmeid, mis on siseriiklike õigusaktide kohaselt kohustuslik või sunnustlik või mille järgmine on vajalik eelise saamiseks ning mis eeldab, et:

- a) ettevõtte ostaks või kasutaks omamaise päritoluga tooteid või mis tahes omamaisest allikast pärinevaid tooteid, piiritletuna kas teatavate toodete näol, toodete koguse või väärtuse abil või selle ettevõtte kohaliku toodangu mahu või väärtuse abil; või
- b) importtoodete ostmise või kasutamine ettevõttes piirduks kogusega, mis sõltub tema kohaliku toodangu ekspordi mahust või väärtusest;

või mis piirab:

- c) ettevõtte kohalikus tootmises kasutatavate või sellega seotud toodete importi ettevõtte poolt üldiselt või summaga, mis sõltub selle ettevõtte kohaliku toodangu ekspordi mahust või väärtusest;
- d) ettevõtte kohalikus tootmises kasutatavate või sellega seotud toodete importi ettevõtte poolt, kitsendades selle ettevõtte juurdepääsu välisvaluutale summaga, mis sõltub tema arvele langevast välisvaluuta sissevoolust; või
- e) toodete ekspordi või ekspordiks müümist ettevõtte poolt, piiritletuna kas teatavate toodete näol, toodete koguse või väärtuse abil või selle ettevõtte kohaliku toodangu mahu või väärtuse abil.

3. Ühti lõike 1 sätet ei tõlgendata selliselt, et see piiraks lepinguosalisel kohaldamast lõike 2 punktides a ja c nimetatud kaubandusalaseid investeerimismeetmeid tingimusena ekspordisoodustuse, välisabi, riigihangete või soodustariifi või -kvoodi programmide saamiseks.

4. Olenemata lõikest 1, võib lepinguosaline ajutiselt säilitada kaubandusalased investeerimismeetmed, mis kehtisid rohkem kui 180 päeva enne seda, kui ta käesolevale lepingule alla kirjutas, tingimusel et kohaldatakse lisas TRM sätestatud teavitamist ja järkjärgulist lõpetamist.

Artikkel 6

Konkurents

1. Kõik lepinguosalised teevad jõupingutusi turumoonutuste ja konkurentsitõkete leevendamiseks energiaspektori majandustegevuses.

2. Iga lepinguosaline tagab, et tema jurisdiktsiooni piires kehtivad vajalikud ja asjakohased seadused ning et neid jõustatakse viisil, mis võimaldab sekkuda ühepoolsele ja kooskõlastatud konkurentsivastasse tegevusse energiasektoris.

3. Lepinguosalised, kellel on kogemusi konkurentsieeskirjade rakendamisel, püüavad igati anda teistele lepinguosalistele taotluse korral ja olemasolevate vahendite piires tehnilist abi konkurentsieeskirjade väljatöötamiseks ja rakendamiseks.

4. Lepinguosalised võivad teha koostööd oma konkurentsieeskirjade rakendamiseks, pidades konsultatsioone ning vahetades teavet.

5. Kui lepinguosaline leiab, et teise lepinguosalise territooriumil toimuv konkreetne konkurentsivastane tegevus kahjustab käesoleva artikli eesmärkidega seonduvat olulist huvi, võib lepinguosaline teist lepinguosalist sellest teavitada ning taotleda, et viimase konkurentsiküsimustega tegelevad organid algataksid asjakohased täitemeetmed. Teavitav lepinguosaline lisab kõnealusesse teatesse piisavad andmed, et teavitataval lepinguosalisel oleks võimalik tuvastada teavituse objektiks olev konkurentsivastane tegevus, ning märgib, et on võimalik mis tahes täiendava teabe andmine ja koostöö, mida teavitav lepinguosaline saab pakuda. Teavitatav lepinguosaline või vajadusel asjaomased konkurentsiküsimustega tegelevad organid võivad konsulteerida teavitava lepinguosalise organitega ning käsitlevad teavitava lepinguosalise taotlust igakülselt, et otsustada täitemeetmete võtmine teates nimetatud konkurentsivastase tegevuse osas. Teavitav lepinguosaline teeb teavitavale lepinguosalisele teatavaks oma otsuse või asjaomaste konkurentsiküsimustega tegelevate organite otsuse ning võib soovi korral teavitavale lepinguosalisele teatavaks teha otsuse põhjused. Täitemeetmete võtmisel teeb teavitav lepinguosaline teavitavale lepinguosalisele teatavaks nende tulemused ning, kuivõrd see on võimalik, olulised vahetulemused.

6. Ükski käesoleva artikli säte ei nõua lepinguosaliselt andmete esitamist, kui see on vastuolus tema seadustega, mis reguleerivad andmete avaldamist, konfidentsiaalsust või ärisaladust.

7. Lõikes 5 ja artikli 27 lõikes 1 sätestatud menetlused on käesoleva lepingu raames ainsaks käesoleva artikli rakendamise või tõlgendamise seotud vaidluste lahendamise vahendiks.

Artikkel 7

Transiit

1. Iga lepinguosaline võtab vajalikud meetmed, et hõlbustada energeetiliste materjalide ja toodete transiiti vastavalt transiidivabaduse põhimõttele, ning ei tee vahet kõnealuste energeetiliste materjalide või toodete päritolu, sihtkoha või omandivormi alusel ega rakenda kõnealustest tunnustest tulenevat diskrimineerimist hinna osas ning ei kehtesta mis tahes tarbetuid viivitusi, piiranguid ega tasusid.

2. Lepinguosalised soodustavad asjakohaste üksuste vahelist koostööd järgmistes valdkondades:

a) energeetiliste materjalide ja toodete transiidiks vajalike energiaedastusrajatiste kaasajastamine;

b) enam kui ühe lepinguosalise territooriumi teenindavate energiaedastusrajatiste arendamine ja käitamine;

c) meetmed energeetiliste materjalide ja toodetega varustamise häirete mõju leevendamiseks;

d) energiaedastusrajatiste vastastikune ühendamine.

3. Iga lepinguosaline kohustub tagama, et tema energeetiliste materjalide ja toodete transpordi ning energiaedastusrajatiste kasutamisega seonduvad õigusnormid ei kehtestaks transiitveosena veetavatele energeetilistele materjalidele ja toodetele ebasoodsamaid tingimusi, kui kehtivad tema enese territooriumilt pärinevate või sinna suunduvate kõnealuste materjalide ja toodete osas, välja arvatud juhul, kui kehtiva rahvusvahelise lepinguga on ette nähtud teisiti.

4. Kui energeetiliste materjalide ja toodete transiiti ei ole võimalik kaubanduslikel tingimustel korraldada energiaedastusrajatiste kaudu, ei tee lepinguosalised takistusi uute mahtude loomiseks, välja arvatud juhul, kui lõikele 1 vastavate kehtivate õigusaktidega on ette nähtud teisiti.

5. Lepinguosaline, kelle territooriumi kaudu võib toimuda energeetiliste materjalide ja toodete transiit, ei ole kohustatud:

a) lubama energiaedastusrajatiste ehitamist või ümberehitamist; või

b) lubama uut või täiendavat transiiti läbi olemasolevate energiaedastusrajatiste,

kui ta tõendab teistele asjaomastele lepinguosalistele, et see ohustaks tema energiasüsteemide turvalisust või tõhusust, sealhulgas varustuskindlust.

Lepinguosalised tagavad vastavalt lõigetele 6 ja 7 kindlaksmääratud energeetiliste materjalide ja toodete voo teiste lepinguosaliste territooriumile, territooriumilt või kõnealuste territooriumide vahel.

6. Lepinguosaline, kelle territooriumi energeetilised materjalid ja tooted transiitveosena läbivad, ei tohi kõnealuse transiidiga seotud mis tahes küsimuses tekkinud vaidluse korral häirida ega

vähendada, lubada mis tahes tema kontrollitaval üksusel häirida või vähendada või nõuda mis tahes tema jurisdiktsiooni alla kuuluvalt üksuselt, et see häiriks või vähendaks olemasolevat energeetiliste materjalide ja toodete voogu enne, kui on lõppenud lõike 7 sätete kohane vaidluste lahendamise menetlus, välja arvatud juhul, kui see on konkreetselt ette nähtud kõnealust transiiti hõlmava lepingu või muu kokkuleppega või lubatud lepitaja otsusega.

7. Lõikes 6 kirjeldatud vaidluste suhtes kohaldatakse järgmisi sätteid, kuid üksnes pärast kõikide lepingujärgsete või muude vaidluste lahendamise vahendite ammendamist, mille osas vaidluspoolteks olevad lepinguosalistes või vaidluspooleks olev lõikes 6 nimetatud üksus ja teise lepinguosalise üksus on eelnevalt kokku leppinud.

a) Vaidluspooleks olev lepinguosaline võib küsimuse edastada peasekretärile, teavitades teda kokkuvõtlikult vaidlusküsimustest. Peasekretär teeb kõikidele lepinguosalistele teatavaks, et küsimus on talle edastatud.

b) 30 päeva jooksul alates kõnealusest teavitamisest määrab peasekretär pärast vaidluspoolte ja teiste asjaomaste lepinguosalistega konsulteerimist lepitaja. Lepitaja peab olema vaidluse objektiks olevates küsimustes kogenud ning ei tohi olla vaidluspooleks oleva või vaidlusega seotud lepinguosalise kodanik ega alaline elanik.

c) Lepitaja püüab saavutada vaidluspoolte kokkuleppe lahenduse või lahenduse leidmise protseduuri osas. Kui lepitaja ei ole 90 päeva jooksul alates määramisest suutnud kõnealust kokkulepet saavutada, pakub ta välja lahenduse või lahenduse leidmise menetluse ning teeb otsuse ajutiste tariifide ja muude tingimuste kohta, mis kehtivad tema poolt määratud tähtajast kuni vaidluse lahendamiseni.

d) Lepinguosalised kohustuvad jälgima ja tagama, et nende kontrolli või jurisdiktsiooni all olevad üksused järgiksid punkti c kohast ajutist otsust tariifide ja tingimuste kohta 12 kuu jooksul alates lepitaja otsuse tegemisest või kuni vaidluse lahendamiseni olenevalt sellest, kumb tähtaeg saabub varem.

e) Olenemata punktist b, võib peasekretär otsustada lepitajat mitte määrata, kui vaidlus on seotud tema hinnangul transiidiga, mille suhtes on punktides a–d sätestatud vaidluste lahendamise menetlus juba kohaldatud ning selle menetluse

tulemusel ei ole vaidlust lahendatud.

f) Harta konverents võtab lepitamise käigu ning lepitajate tasustamise kohta vastu standardsätteid.

8. Ükski käesoleva artikli säte ei mõjuta lepinguosalise õigusi ja kohustusi rahvusvahelise õiguse raames, kaasa arvatud rahvusvaheline tavaõigus ja kehtivad kahe- või mitmepoolsed kokkulepped, sealhulgas merealuste kaablite ja torujuhtmetega seotud eeskirjad.

9. Käesolevat artiklit ei tõlgendata selliselt, nagu kohustaks see lepinguosalist, kellel transiidiks kasutatavad teatavat liiki energiaedastusrajatised puuduvad, võtma käesoleva artikli raames mis tahes meetmeid seoses kõnealust liiki energiaedastusrajatistega. Nimetatud lepinguosaline peab siiski järgima lõiget 4.

10. Käesolevas artiklis kasutatakse järgmisi mõisteid:

a) *Transiit* –

i) teisest riigist pärinevate ning kolmanda riigi jaoks ette nähtud energeetiliste materjalide ja toodete vedu läbi lepinguosalise territooriumi või tema sadamarajatisesse või sealt välja peale- või mahalaadimise otstarbel, tingimusel et kas kõnealune teine riik või kolmas riik on lepinguosaline; või

ii) teise lepinguosalise päritolu ning sellesama lepinguosalise jaoks ette nähtud energeetiliste materjalide ja toodete vedu läbi lepinguosalise territooriumi, välja arvatud juhul, kui asjaomased kaks lepinguosalist on otsustanud teisiti ning teinud otsuse kohta ühise kande lisasse N. Nimetatud kaks lepinguosalist võivad enda kohta käiva kande lisast N kustutada, saates oma kavatsuste kohta ühise kirjaliku teate sekretariaadile, mis edastab selle teate kõikidele teistele lepinguosalistele. Kustutamine jõustub neli nädalat pärast nimetatud teatamist.

b) *Energiaedastusrajatised* – kõrgrsurve gaasijuhtmed, kõrgepinge ülekande- ja jaotusvõrgud ja -liinid, naftajuhtmed, kivisöelobitorustikud, naftasaaduste torustikud ja muud paigaldatud rajatised, mis on ette nähtud spetsiaalselt energeetiliste materjalide ja toodete veoks.

Artikkel 8

Tehnoloogiasiiire

1. Lepinguosalised nõustuvad edendama juurdepääsu energiatehnoloogiale ja tehnoloogiasiiiret kaubanduslikel tingimustel ning mittediskrimineerivalt, et toetada tõhusat energeetiliste materjalide ja toodetega kauplemist ja investeringuid ning viia vastavalt oma õigusaktidele ellu harta eesmärgid ja kaitsta intellektuaalomandi õigusi.

2. Sellest tulenevalt kaotavad lepinguosalised lõike 1 elluviimiseks vajalikus ulatuses olemasolevad tehnoloogiasiiire tõkked energeetiliste materjalide ja toodete ning seonduvate seadmete ja teenuste vallas ning ei loo uusi tõkkeid, kui tuumarelvale leviku tõkestamise kohustusest ja muudest rahvusvahelistest kohustus-test ei tulene teisiti.

Artikkel 9

Juurdepääs kapitalile

1. Lepinguosalised tunnustavad avatud kapitaliturgude tähtsust, et soodustada kapitalivooge energeetiliste materjalide ja toodetega kauplemise rahastamiseks ning seoses energias sektori majandustegevusse investeerimise ja selle toetamisega teiste, eelkõige üleminekujärgus majandusega lepinguosaliste territooriumil. Sellest tulenevalt püüab iga lepinguosaline soodustada teiste lepinguosaliste äriühingute ja kodanike juurdepääsu oma kapitaliturule, et rahastada energeetiliste materjalide ja toodetega kauplemist ning investeerida energias sektori majandustegevusse kõnealuste teiste lepinguosaliste territooriumil, vähemalt sama soodsatel tingimustel, kui sarnastel juhtudel kehtiksid tema enda äriühingute või kodanike või mis tahes muu lepinguosalise või kolmanda riigi äriühingute ja kodanike suhtes, võttes aluseks neist tingimustest soodsaimad.

2. Lepinguosaline võib vastu võtta ja säilitada programmid, millega näha ette riiklikud laenud, toetused, tagatised või kindlustus välismaal toimuva kauplemise või investeerimise hõlbustamiseks. Ta teeb kõnealused vahendid vastavalt nimetatud programmide eesmärkidele, piirangutele ja kriteeriumidele (sealhulgas mis tahes taolise vahendi taotleja majandustegevuse kohta või taolise vahendi abiga tarnitud kaupade või teenuste tarnekohta seotud eesmärgid, piirangud ja kriteeriumid) kättesaadavaks teiste lepinguosaliste territooriumil energias sektori majandustegevusse investeerimise või teiste lepinguosalistega toimuva energeetiliste materjalide ja toodetega kauplemise rahastamiseks.

3. Lepinguosalised püüavad lepinguosaliste majandusliku stabiilsuse ning investeerimiskliima parandamiseks ettenähtud energias sektori majandustegevusega seotud programme rakendades soodustada võimaluse korral asjaomaste rahvusvaheliste finantseerimisasutuste tegevust ning kasutada ära nende kogemusi.

4. Ükski käesoleva artikli säte ei takista:

a) finantseerimisasutusi kohaldamast oma laenu- või emissiooniprotseduure, mis põhinevad turupõhimõtetel ja usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalve kaalutlustel; või

b) lepinguosalist võtmast meetmeid:

i) järelevalvekaalutlustel, sealhulgas investorite, tarbijate, hoiustajate, kindlustusvõtjate või nende isikute kaitseks, kelle suhtes finantsteenuse osutajal on usalduskohustus; või

ii) oma rahandussüsteemi ja kapitaliturgude terviklikkuse ja stabiilsuse tagamiseks.

III OSA

INVESTEERINGUTE SOODUSTAMINE JA KAITSE

Artikkel 10

Investeeringute soodustamine, kaitse ja kohtlemine

1. Iga lepinguosaline soodustab ja loob vastavalt käesoleva lepingu sätetele oma territooriumile investeerimiseks stabiilsed, õiglased, soodsad, selged ja arusaadavad tingimused teiste lepin-

guosaliste investoritele. Kõnealused tingimused sisaldavad kohustust kohelda teiste lepinguosaliste investeringuid alati ausalt ja õiglaselt. Sellistele investeeringutele tagatakse ka kõige kindlam kaitse ja turvalisus ning ükski lepinguosaline ei takista nende haldamist, hoidmist, kasutamist, nendest kasusaamist või nende võõrandamist mis tahes viisil tarbetute ega diskrimineerivate meetmetega. Mingil juhul ei tohi kõnealuseid investeringuid kohelda ebasoodsamalt, kui on ette nähtud rahvusvahelise õiguse, sealhul-

gas lepingujärgsete kohustustega. Iga lepinguosaline järgib kõiki kohustusi, mille ta on võtnud teise lepinguosalise investori või tema investeeringu suhtes.

2. Iga lepinguosaline püüab teiste lepinguosaliste investoreid tema territooriumile investeerimise puhul kohelda vastavalt lõikele 3.

3. Käesoleva artikli tähenduses on "kohtlemine" lepinguosalise poolne kohtlemine, mis ei ole ebasoodsam kui kohtlemine, mida rakendatakse tema enese investorite või teiste lepinguosaliste või kolmandate riikide investorite puhul, võttes aluseks neist soodsaima.

4. Lisalepinguga kohustatakse iga selle lepingu osalist selles lepingus sätestatud tingimustel teiste osaliste investoreid tema territooriumile investeerimisel kohtlema vastavalt artiklile 3. Kõnealune leping on allakirjutamiseks avatud riikidele ja piirkondliku majandusintegratsiooni organisatsioonidele, kes on käesolevale lepingule alla kirjutanud või sellega ühinenud. Lisalepingu osas algavad läbirääkimised hiljemalt 1. jaanuaril 1995 ning eesmärk on sõlmida see 1. jaanuariks 1998.

5. Iga lepinguosaline püüab tema territooriumile investeerimisega seoses:

a) piirata miinimumini erandeid lõikes 3 kirjeldatud kohtlemisest;

b) kaotada järk-järgult olemasolevad piirangud, mis mõjutavad teiste lepinguosaliste investoreid.

6. a) Lepinguosaline võib tema territooriumile investeerimise osas igal ajal teatada vabatahtlikult sekretariaadi kaudu harta konverentsile kavatsusest mitte kehtestada uusi erandeid lõikes 3 kirjeldatud kohtlemisest.

b) Lisaks võib lepinguosaline igal ajal võtta vabatahtlikult kohustuse kohelda teiste lepinguosaliste investoreid tema territooriumil mõnedesse või kõikidesse energiaspektori majandustegevuse valdkondadesse investeerimisel vastavalt lõikele 3. Kõnealuse kohustuse võtmisest teavitatakse sekretariaati ning see märgitakse lissasse VC ja see on käesoleva lepingu raames siduv.

7. Iga lepinguosaline kohtleb teiste lepinguosaliste poolt tema territooriumil tehtud investeeringuid ning nendega seotud tegevust, sealhulgas haldamist, hoidmist, kasutamist, nendest

kasusaamist või nende võõrandamist, vähemalt sama soodsalt, kui ta kohtleb oma investorite või muu lepinguosalise või kolmanda riigi investorite investeeringuid ning nendega seotud tegevust, sealhulgas haldamist, hoidmist, kasutamist, kasusaamist või võõrandamist, võttes aluseks neist soodsaima.

8. Lõike 7 kohaldamise üksikasjalik kord programmide puhul, millega lepinguosaline annab toetusi või muud rahalist abi või sõlmib lepinguid energiatehnoloogia alaseks teadus- ja arendustegevuseks, nähakse ette lõikes 4 nimetatud lisalepinguga. Iga lepinguosaline hoiab harta konverentsi sekretariaadi kaudu kursis üksikasjaliku korraga, mida ta käesolevas lõikes nimetatud programmide suhtes kohaldab.

9. Iga käesolevale lepingule allakirjutav või sellega ühinev riik või regionaalse majandusintegratsiooni organisatsioon esitab lepingule allakirjutamise või ühinemisdokumendi hoiuleandmise päeval sekretariaadile aruande, milles kirjeldatakse kokkuvõtlikult kõiki õigusakte ja muid meetmeid, mis käsitlevad:

a) erandeid lõikest 2; või

b) lõikes 8 nimetatud programme.

Lepinguosaline ajakohastab aruannet, esitades muudatused viivitamata sekretariaadile. Harta konverents vaatab kõnealused aruanded korrapäraselt läbi.

Punkti a osas võib aruandes märkida energiaspektori need osad, kus lepinguosaline kohtleb teiste lepinguosaliste investoreid lõikes 3 kirjeldatud viisil.

Punkti b osas võib harta konverents läbivaatamisel arutada kõnealuste programmide mõju konkurentsile ja investeeringutele.

10. Olenemata käesoleva artikli mis tahes muudest sätetest, ei kohaldata lõigetes 3 ja 7 kirjeldatud kohtlemist intellektuaalomandi kaitse suhtes; antud kohtlemine on vastavuses nende kehtivate rahvusvaheliste intellektuaalomandi kaitse lepingute sätetega, mille poolteks vastavad lepinguosalisel on.

11. Artikli 26 kohaldamisel loetakse lepinguosalise poolt artikli 5 lõigetes 1 ja 2 nimetatud kaubanduslase investeerimismeetme

rakendamine nimetatud rakendamise ajal käesoleva lepingu osaliseks oleva teise lepinguosalise investori investeeringu suhtes esimese lepinguosalise poolseks käesolevast osast tuleneva kohustuse rikkumiseks.

12. Iga lepinguosaline tagab, et tema siseriiklikes õigusaktides oleks sätestatud tõhusad abinõud investeeringute, investeerimislepingute ja investeerimislubadega seotud nõuete esitamiseks ning õiguste teostamiseks.

Artikkel 11

Võtmeisikud

1. Lepinguosaline vaatab vastavalt oma füüsiliste isikute riiki sisenemist, seal viibimist ja töötamist käsitlevatele õigusaktidele heas usus läbi teiste lepinguosaliste investorite ning kõnealuste investorite heaks või nende investorite investeeringute heaks töötavate võtmeisikute taotlused tema territooriumile sisenemiseks ning seal ajutiseks viibimiseks, et tegutseda asjakohaste investeeringute tegemise või arendamise, haldamise, hoidmise, kasutamise, kasusaamise või võõrandamise vallas, kaasa arvatud nõustamine või olulised tehnilised teenused.

2. Lepinguosaline võimaldab teise lepinguosalise investoritel, kellel on tema territooriumil investeeringuid, seoses kõnealuste investorite investeeringutega võtta omal valikul tööle investori või investeeringuga seotud mis tahes võtmeisiku, olenemata tema kodakondsusest, kui kõnealusel võtmeisikul on lubatud siseneda eespool nimetatud lepinguosalise territooriumile, seal viibida ja töötada ning kui kõnealune töösuhe on kooskõlas sellisele võtmeisikule antud loa tingimustega ja tähtaegadega.

Artikkel 12

Kahju hüvitamine

1. Lepinguosalise investorit, kes on teise lepinguosalise territooriumil tehtud mis tahes investeeringuga seoses saanud kahju tulenevalt sõjast või muust relvakonfliktist, riiklikust eriolukorrast, rahvarahutustest või kõnealusel territooriumil toimunud muust sündmusest, koheldakse, välja arvatud artikli 13 kohaldamisel, kahju hüvitamise osas sama soodsalt, kui kõnealune

lepinguosaline kohtleb mis tahes muud tema enese, muu lepinguosalise või kolmanda riigi investorit, võttes aluseks neist soodsaima.

2. Ilma et see piiraks lõike 1 kohaldamist, tagatakse lepinguosalise investorile, kes on mis tahes kõnealuses lõikes nimetatud olukorras kandnud teise lepinguosalise territooriumil kahju tulenevalt:

- a) investeeringu või selle osa rekvisitsioonist viimati nimetatu relvajõudude või ametiasutuste poolt; või
- b) investeeringu või selle osa hävitamisest viimati nimetatu relvajõudude või ametiasutuste poolt, kuigi olukord seda ei nõudnud;

kiire, nõuetekohane ja tõhus kahju hüvitamine.

Artikkel 13

Sundvõõrandamine

1. Lepinguosalise investori investeeringuid teise lepinguosalise territooriumil ei natsionaliseerita, sundvõõrandata ega allutata muudele natsionaliseerimise või sundvõõrandamisega võrdväärsetele meetmetele (edaspidi "sundvõõrandamine"), välja arvatud juhul, kui kõnealune sundvõõrandamine:

- a) toimub üldsuse huvides;
- b) on mittediskrimineeriv;
- c) viiakse läbi vastavalt seadusele; ning
- d) toob kaasa kiire, nõuetekohase ja tõhusa hüvitise maksmise.

Kõnealune hüvitis võrdub sundvõõrandatud investeeringu õiglase turuväärtusega ajal, mis vahetult eelnes sundvõõrandamise või eelseisva sundvõõrandamise teatavakstegemisele viisil, mis mõjutab investeeringu väärtust (edaspidi "hindamiskuupäev").

Kõnealune õiglane turuväärtus väljendatakse investori taotluse korral vabalt konverteeritavas vääringus vastavalt hindamiskuupäeval turul kõnealuse vääringu suhtes kehtinud vahetuskursile. Hüvitis sisaldab ka intressi, mida arvutatakse turupõhise intressimäära alusel alates sundvõõrandamise kuupäevast kuni hüvitise maksmise kuupäevani.

2. Asjaomasel investoril on õigus nõuda, et tema juhtum, investeeringu hindamine ning hüvitise maksmine vastavalt lõikes 1 sätestatud põhimõtetele vaadataks sundvõõrandava lepinguosalise seaduste kohaselt viivitamata läbi kõnealuse lepinguosalise kohtu või muu pädeva ja sõltumatu organi poolt.

3. Kahtluste vältimiseks hõlmab sundvõõrandamine juhtumeid, kus lepinguosaline sundvõõrandab oma territooriumil sellise äriühingu või ettevõtte vara, milles teine lepinguosaline omab investeeringut, sealhulgas aktsiaomandi kaudu.

Artikkel 14

Investeeringutega seotud ülekanded

1. Iga lepinguosaline tagab tema territooriumil tehtud mis tahes muu lepinguosalise investeeringu puhul vabaduse teha tema territooriumile ning sealt välja ülekandeid, sealhulgas kanda üle:

- a) alkapitali ning mis tahes täiendavat kapitali, mida kasutatakse investeeringu hoidmiseks ja arendamiseks;
- b) tulusid;
- c) lepingujärgseid makseid, kaasa arvatud põhivara amortisatsioon ja laenulepingust tulenevad intressimaksed;
- d) väljamaksmata palku ja muid töötasusid töötajatele, keda seoses kõnealuse investeeringuga on kaasatud välismaalt;
- e) tulusid investeeringu või selle osa müügist või likvideerimisest;
- f) makseid, mis tulenevad vaidluste lahendamisest;
- g) artiklite 12 ja 13 alusel väljamakstud hüvitisi.

2. Lõike 1 kohased ülekanded tehakse viivitamata ning (välja arvatud loonustulu puhul) vabalt konverteeritavas vääringus.

3. Ülekanded tehakse vahetuskursi järgi, mis kehtib turul ülekandepäeval ülekantava vääringu hetketehingute suhtes. Valuutaturu puudumise korral kasutatakse kõige uuemat sissetulevatele investeeringutele kohaldatud kurssi või kõige uuemat vahetuskurssi vääringute ümberarvestamiseks Rahvusvahelise Valuutafondi arvestusühikutesse, võttes aluseks neist investorile soodsama.

4. Olenemata lõigetest 1–3, võib lepinguosaline oma õigusaktide õiglase, mittediskrimineeriva ning heas usus rakendamise abil kaitsta kreditoride õigusi või tagada väärtpaberite emitteerimist ja nendega kauplemist reguleerivate seaduste täitmist ning tsiviil-, haldus- ja kriminaalasjades tehtud kohtuotsuste täitmist.

5. Olenemata lõikest 2, võivad need lepinguosalisel riigil, kes olid endise Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu osad, omavahelistes lepingutes kokku leppida, et nendevahelised maksed kantakse üle kõnealuste lepinguosaliste vääringutes, tingimusel et nende lepingute alusel ei koheldaks nende territooriumile teiste lepinguosaliste investorite poolt tehtud investeeringuid vähemsoodsalt, kui nimetatud lepingud sõlminud lepinguosaliste investorite investeeringuid või mis tahes kolmanda riigi investorite investeeringuid.

6. Olenemata lõike 1 punktist b, võib lepinguosaline piirata loonustulu ülekandmist juhul, kus lepinguosalisel on artikli 29 lõike 2 punkti a või GATTi ja sellega seotud dokumentide alusel lubatud piirata või keelata loonustuluks oleva toote ekspordi või müüki ekspordiks, tingimusel et lepinguosaline lubab loonustulu ülekandeid vastavalt investeerimislepingus, investeerimisloas või muus lepinguosalise ja teise lepinguosalise investori või investeeringu vahelises kirjalikus kokkuleppes lubatule või sätestatule.

Artikkel 15

Regress

1. Kui lepinguosaline või tema poolt määratud asutus (edaspidi "hüvitaja") sooritab makse vastavalt investori (edaspidi "hüvitise saaja") investeeringuga seoses teise lepinguosalise (edaspidi "võõrustaja") territooriumil antud hüvitisele või tagatisele, tunnustab võõrustaja:

- a) kõikide kõnealuse investeeringuga seotud õiguste ja nõuete üleminekut hüvitajale; ning
- b) hüvitaja õigust teostada kõiki kõnealuseid õigusi ja pöörata kõik kõnealused nõuded täitmisele vastavalt regressile.

2. Hüvitajal on alati õigus:

- a) samale kohtlemisele lõikes 1 nimetatud ülemineku kaudu omandatud õiguste ja nõuete osas; ning
- b) kõnealustest õigustest ja nõuetest tulenevatele samadele maksimisele kuuluvatele maksetele,

millele oli asjaomase investeeringu osas käesoleva lepingu alusel õigus hüvitise saajal.

3. Mis tahes artikli 26 kohaste menetluste puhul ei esita lepinguosaline kaitseks, vastunõudena, tasaarvestuseks ega muudel põhjustel argumenti, et väidetav kahju on osaliselt või täielikult hüvitatud kindlustus- või tagatislepingu alusel.

Artikkel 17

III osa mittekohaldamine teatavatel juhtudel

Iga lepinguosaline jätab endale õiguse keelduda käesolevas osas sätestatud soodustusi kohaldamast:

Artikkel 16

Seosed muude lepingutega

Kui kaks või enam lepinguosalist on varem sõlminud rahvusvahelise lepingu või sõlmivad hiljem rahvusvahelise lepingu, mille sätted on seotud käesoleva lepingu III või V osa sisuga:

1. ei käsitata ühtki käesoleva lepingu III või V osa sätet kõrvalekaladena kõnealustest teise lepingu sätetest või teise lepingu järgsest nendega seotud mis tahes vaidluste lahendamise õigusest; ning
2. ei käsitata ühtki teise lepingu sätet kõrvalekaladena käesoleva lepingu III või V osa sätetest või käesoleva lepingu järgsest nendega seotud mis tahes vaidluste lahendamise õigusest;

kui mõni kõnealune säte on investori või investeeringu jaoks soodsam.

1. juriidilisele isikule, kui kõnealuse isiku omanikeks on või seda kontrollivad kolmanda riigi kodanikud ning kui kõnealusel isikul puudub märkimisväärne majandustegevus selle lepinguosalise territooriumil, kus isik on asutatud; või
2. investeeringule, kui kohaldamisest keelduv lepinguosaline tõendab, et nimetatud investeering on sellise kolmanda riigi investori investeering:
 - a) kellega lepinguosalisel puuduvad diplomaatilised suhted; või
 - b) kelle suhtes ta võtab vastu või säilitab meetmed:
 - i) mis keelavad tehingud kõnealuse riigi investoritega; või
 - ii) mida rikutaks või millest hiilitaks kõrvale, kui kõnealuse riigi investoritele või nende investeeringutele antaks käesolevas osas sätestatud soodustusi.

IV OSA

MUUD SÄTTED

Artikkel 18

Suveräänsed õigused energiaressursside suhtes

1. Lepinguosalisel tunnustavad riikide suveräänsust ning suveräänseid õigusi energiaressursside suhtes. Nad kinnitavad, et neid tuleb teostada vastavalt rahvusvahelise õiguse normidele.

2. Ilma et see mõjutaks energiaressurssidele juurdepääsu soodustamise eesmärke ning nende uurimist ja kasutuselevõttu kaubanduslikul alusel, ei mõjuta käesolev leping mingil viisil energiaressursside omandi õiguslikku süsteemi reguleerivaid lepinguosaliste norme.

3. Eelkõige jääb igas riigis kehtima õigus otsustada, milliseid geograafilisi alasid tema territooriumil energiaressursside uurimiseks ja kasutuselevõtuks kättesaadavaks tehakse, kuidas nende kasutamist optimeeritakse ning millise tempoga võib neid ammandada või muul viisil kasutada, õigus kehtestada ja koguda kõnealuse uurimise ja kasutamise seotud mis tahes makse, kasutustasusid või mis tahes muid rahalisi makseid, õigus reguleerida tema territooriumil toimuva kõnealuse uurimise, kasutuselevõtu ja taasväärtustamisega seotud keskkonna- ja ohutusküsimusi ning õigus osaleda kõnealuses uurimises ja kasutamises valitsuse otsese osaluse või riigiettevõtete kaudu.

4. Lepinguosalisel kohustuvad soodustama juurdepääsu energiaressurssidele muu hulgas energiaressursside hindamise ja uurimise või kasutamise ja kaevandamise lubade, litsentside, soodustuste ja lepingute jagamisega mittediskrimineerivalt ning trükkis avaldatud kriteeriumide alusel.

Artikkel 19

Keskkonnanaspektid

1. Püüeldes säästva arengu poole ning võttes arvesse nendest rahvusvahelistest lepingutest tulenevaid kohustusi, millega ta on ühinenud, püüab iga lepinguosaline majanduslikult tõhusal viisil minimeerida kahjulikke keskkonnamõjusid, mida kõik tema territooriumil energiatsükli raames toimuvad tegevused põhjustavad tema territooriumil või väljaspool seda, pöörates nõuetekohast tähelepanu ohutusele. Iga lepinguosaline teeb seda majanduslikult kõige tõhusamal viisil. Lepinguosalise poliitika ja tegevus peavad olema suunatud keskkonna olukorra halvenemise vältimiseks või minimeerimiseks ettenähtud ettevaatusabinõude võtmisele. Lepinguosalsed lepivad kokku, et lepinguosaliste territooriumil peab saastaja põhimõtteliselt kandma saastuse, sealhulgas piiriülese saastusega seotud kulud, võttes seejuures nõuetekohaselt arvesse avalikku huvi ning moonutamata investeerimist energiatsükli või rahvusvahelise kaubandusse. Sellest tulenevalt tegutsevad lepinguosalsed järgmiselt:

- a) võtavad kogu oma energiapoliitika väljatöötamise ja rakendamise kestel arvesse keskkonnakaalutlusi;
- b) soodustavad hindade kujunemist turupõhiselt ning keskkonnakulude ja -tulude täielikumat kajastamist kogu energiatsükli kestel;
- c) soodustavad artikli 34 lõiget 4 arvesse võttes koostööd harta keskkonnanäesmärkide saavutamiseks ning koostööd rahvusvaheliste energiatsükli keskkonnastandardite vallas, pidades silmas lepinguosaliste vahelisi erinevusi kahjulike mõjude ja nende vähendamise kulude osas;
- d) pööravad erilist tähelepanu energiakasutuse tõhustamisele, taastuvate energiaallikate väljaarendamisele ja kasutamisele, puhtamate kütuste kasutamise edendamisele ning saastust vähendavate tehnoloogiate ja tehnoloogiliste vahendite kasutuselevõtule;
- e) edendavad keskkonnaohutu ja majanduslikult tõhusa energiapoliitika ning kulutasuvate meetodite ja tehnoloogiatega seotud teabe kogumist ja jagamist lepinguosaliste vahel;
- f) edendavad üldsuse teadlikkust energiasüsteemide keskkonnamõjude, nende negatiivsete keskkonnamõjude ennetamise või vähendamise võimaluste ning erinevate ennetus- ja vähendamismeetmetega seotud kulude vallas;

g) edendavad ning teevad koostööd energiakasutust tõhustavate ja keskkonnaohutute tehnoloogiate, tavade ja protsesside valdkonnas, mis minimeerivad kõiki energiatsükliga seotud kahjulikke keskkonnamõjusid majanduslikult tõhusal viisil;

h) arendavad soodsaid tingimusi kõnealuste tehnoloogiate siirdamiseks ja levitamiseks intellektuaalomandi õiguste nõuetekohast ja tõhusat kaitset silmas pidades;

i) edendavad märkimisväärse keskkonnamõjuga energiaalaste investeerimisprojektide läbipaistvat hindamist varases järgus ja enne otsustamist ning nende hilisemat jälgimist;

j) edendavad rahvusvahelist teadlikkust ja teabevahetust seoses lepinguosaliste asjakohaste keskkonnaprogrammide ja -standarditega ning nende programmide ja standardite rakendamise;

k) osalevad taotluse korral ning olemasolevate vahendite piires lepinguosaliste asjakohaste keskkonnaprogrammide ellurakendamises.

2. Ühe või mitme lepinguosalise taotlusel vaatab harta konvents läbi käesoleva artikli sätete rakendamist või tõlgendamist käsitlevad vaidlused, mille lahendamise korda ei ole ette nähtud teiste asjakohaste rahvusvaheliste dokumentidega, püüdes leida lahenduse.

3. Käesolevas artiklis kasutatakse järgmisi mõisteid:

a) *energiatsükkel* – kogu energiaahel, kaasa arvatud erinevate energiaallikate otsimise, uurimise ning energia tootmise, muundamise, salvestamise, edastamise, tarnimise ja tarbimisega seotud tegevus ning jäätmete töötlemine ja kõrvaldamine, samuti sellise tegevuse peatamine ja lõpetamine keskkonnakahjulike mõjude minimeerimiseks;

b) *keskkonnamõju* – teatava tegevuse mõju keskkonnale, sealhulgas inimeste tervisele ja turvalisusele ning taimestikule, loomastikule, mullastikule, õhule, veele, kliimale, maastikule ja ajaloomälestistele või muudele objektidele, või keskkonnategurite koostoime; see tähendab ka mõju, mida nende tegurite muutumine avaldab kultuuripärandile või sotsiaal-majanduslikule olukorrale;

- c) *energiakasutuse tõhustamine* – tegevus, mille puhul vähendatakse tootmiseks vajalikku energiahulka, säilitades (kauba või teenuse) tootmise mahu ning toote kvaliteedi või jõudluse;
- d) *tasuv* – määratletud eesmärgi saavutamine kõige väiksemate kuludega või suurima tulu saamine teatava kuluga.

Artikkel 20

Läbipaistvus

1. Üldkohaldatavad seadused, määrused, kohtulahendid ja haldusotsused, mis mõjutavad energeetiliste materjalide ja toodetega kauplemist, on vastavalt artikli 29 lõike 2 punktile a meetmeteks, mille suhtes kohaldatakse GATTi ja sellega seotud vastavate dokumentide läbipaistvusreegleid.

2. Mis tahes lepinguosalise poolt jõustatavad üldkohaldatavad seadused, määrused, kohtulahendid ja haldusotsused ning lepinguosaliste vahel kehtivad lepingud, mis mõjutavad käesolevas lepingus käsitletavaid küsimusi, avaldatakse viivitamata sellisel viisil, et teised lepinguosalised ja investorid saaksid nendega tutvuda. Käesoleva lõike sätteid ei nõua üheltpki lepinguosaliselt konfidentsiaalse teabe avaldamist, millega takistatakse seaduste täitmist või mis oleks muul kombel vastuolus üldiste huvidega või kahjustaks mis tahes investori õigustatud kaubandushuve.

3. Iga lepinguosaline määrab ühe või mitu teabekeskust, kuhu võib saata taotlusi eespool nimetatud seaduste, määruste, kohtulahendite ja haldusotsuste kohta teabe saamiseks, ning teeb kõnealuse määramisotsuse viivitamata teatavaks sekretariaadile, kes teeb selle taotluse korral kättesaadavaks.

Artikkel 21

Maksustamine

1. Kui käesolevas artiklis ei ole sätestatud teisiti, ei loo käesolev leping lepinguosalistele mingeid maksualaste meetmetega seotud õigusi ega kohustusi. Kui käesoleva artikli ja lepingu mis tahes muu sätte on vastuolus, kohaldatakse vastuolu osas käesolevat artiklit.

2. Maksualaste meetmete osas, mis ei seonu tulu või kapitaliga, kohaldatakse artikli 7 lõiget 3, välja arvatud järgmistel juhtudel:

a) lepinguosalise poolne soodustus, mis tuleneb lõike 7 punkti a alapunktis ii nimetatud mis tahes konventsiooni, lepingu või kokkuleppe maksualastest sätetest; või

b) mis tahes maksualane meede, mille eesmärk on tagada maksude tõhus laekumine, välja arvatud juhul, kui lepinguosalise sellise meetmega ei diskrimineerita meelevaldselt teise lepinguosalise territooriumilt pärinevaid või selle jaoks ette nähtud energeetilisi materjale ja tooteid või piiratakse meelevaldselt artikli 7 lõike 3 alusel antavaid soodustusi.

3. Lepinguosalise maksualaste meetmete osas, mis ei ole seotud tulu või kapitaliga, kohaldatakse artikli 10 lõikeid 2 ja 7, välja arvatud järgmistel juhtudel:

a) enamsoodustusrežiimiga seotud kohustuste kehtestamine lepinguosalise poolt antavate soodustuste suhtes, mis tulenevad artikli 7 punkti a alapunktis ii nimetatud mis tahes konventsioonist, lepingust või kokkuleppest või mis tahes piirkondliku majandusintegratsiooni organisatsiooni liikmelisusest; või

b) mis tahes maksualane meede, mille eesmärk on tagada maksude tõhus laekumine, välja arvatud juhul, kui kõnealuse meetmega diskrimineeritakse meelevaldselt teise lepinguosalise investorit või piiratakse meelevaldselt käesoleva lepingu investimissätete alusel antavaid soodustusi.

4. Maksualaste meetmete osas, mis ei ole seotud tulu või kapitaliga, kohaldatakse artikli 29 lõikeid 2–6.

5. a) Maksude osas kohaldatakse artiklit 13.

b) Artiklis 13 nimetatud küsimuse tekkimisel kohaldatakse, kuivõrd see on seotud küsimusega, kas maks on sundvõõrandamise laadiga või kas väidetavalt sundvõõrandamise laadiga maks on diskrimineeriv, järgmisi sätteid:

i) investor või lepinguosaline, kes väidab, et tegemist on sundvõõrandamisega, edastab küsimuse, kas maks on sundvõõrandamise laadiga või kas maks on diskrimineeriva iseloomuga, pädevale maksuhaldurile. Kui investor või lepinguosaline seda ei edasta, edastavad küsimuse pädevale maksuhaldurile organid, kellelt vastavalt artikli 26 lõike 2 punktile c või artikli 27 lõikele 2 taotletakse vaidluste lahendamist;

ii) pädev maksuhaldur püüab nimetatud viisil edastatud küsimused lahendada kuue kuu jooksul. Kui tegemist on mittediskrimineerimisega seotud küsimustega, kohaldab pädev maksuhaldur asjaomase maksukonventsiooni mittediskrimineerimist käsitlevaid sätteid või Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni tulujärgi kapitalimaksu näidiskonventsiooni, kui maksu suhtes kohaldatavas asjaomases maksukonventsioonis mittediskrimineerimist käsitlevad sätted puuduvad või asjaomaste lepinguosaliste vahel puudub kehtiv maksukonventsioon;

iii) organid, kellelt vastavalt artikli 26 lõike 2 punktide c või artikli 27 lõikele 2 taotletakse vaidluste lahendamist, võivad arvesse võtta pädeva maksuhalduri mis tahes järeldusi, mis on seotud maksu sundvõõrandamise laadiga. Kõnealused organid võtavad arvesse mis tahes järeldusi, mida pädev maksuhaldur on punkti b alapunktis ii sätestatud kuuekuulise tähtaja jooksul teinud maksu diskrimineeriva iseloomu kohta. Organid võivad arvesse võtta ka järeldusi, mida pädev maksuhaldur on teinud pärast kuuekuulise tähtaja möödumist;

iv) ühelgi juhul ei tohi pädeva maksuhalduri kaasamine kaasa tuua artiklites 26 ja 27 sätestatud protseduuridega viivitamist pärast punkti b alapunktis ii nimetatud kuuekuulise tähtaja möödumist.

6. Kahtluste vältimiseks ei piira artikkel 14 peatamise ega muude vahenditega lepinguosalise õigust maksu kehtestada või koguda.

7. Käesolevas artiklis kasutatakse järgmisi mõisteid:

a) *Maksualane meede* –

i) mis tahes säte, mis on seotud lepinguosalise või tema poliitilise allüksuse või tema koosseisu kuuluva kohaliku omavalitsuse õigusega ette nähtud maksudega; ning

ii) mis tahes säte, mis on seotud lepinguosalise suhtes kehtiva mis tahes topeltmaksustamise vältimise konventsiooni või mis tahes muu rahvusvahelise lepingu või kokkuleppega hõlmatud maksudega.

b) Tulu- ja kapitalimaksudena käsitatakse kõiki makse kogusissetulekult, kogukapitalilt või sissetuleku või kapitali osadelt, kaasa arvatud maksud vara võõrandamise tuludelt, makse

kinnisvaralt, pärandustelt ja kingitustelt või samaväärseid makse, samuti makse ettevõtete makstud töötasude ja palkade kogusummal, aga ka makse kapitali kallinemise pealt.

c) *Pädev maksuhaldur* – lepinguosaliste vahel kehtiva topeltmaksustamise vältimise lepingu kohane pädev asutus või kui taoline kehtiv leping puudub, maksude eest vastutav minister või ministeerium või nende volitatud esindajad.

d) Kahtluste vältimiseks ei hõlma mõistet “maksualased sätted” ja “maksud” tollimakse.

Artikkel 22

Riiklikud ja eelisseisundis ettevõtted

1. Iga lepinguosaline tagab, et mis tahes tema poolt loodud või loodav riiklik ettevõtte tegutseb oma valdkonnas kaupade ja teenuste müümisel või pakkumisel vastavalt lepinguosalise käesoleva lepingu III osast tulenevatele kohustustele.

2. Ükski lepinguosaline ei võimalda ega nõua, et kõnealune riiklik ettevõtte tegutseks oma valdkonnas viisil, mis ei ole vastavuses lepinguosalise käesoleva lepingu muudest sätetest tulenevate kohustustega.

3. Iga lepinguosaline tagab, et kui ta loob või on loonud teatava üksuse ning andnud sellele seadusandlikud, haldus- või muud täitevvõimu volitused, kasutab kõnealune üksus neid volitusi kooskõlas lepinguosalise käesolevast lepingust tulenevate kohustustega.

4. Ükski lepinguosaline ei võimalda ega nõua, et üksus, millele ta on andnud ainu- või erioigused, tegutseks oma valdkonnas viisil, mis ei ole vastavuses lepinguosalise käesolevast lepingust tulenevate kohustustega.

5. Käesoleva artikli kohaldamisel on “üksus” mis tahes ettevõtte, asutus või muu organisatsioon või füüsiline isik.

Artikkel 23

Sätete järgmine kohaliku tasandi asutuste poolt

1. Iga lepinguosaline vastutab käesoleva lepingu alusel täielikult kõigi lepingu sätete järgimise eest ning võtab talle kättesaadavad põhjendatud meetmed tagamaks, et tema territooriumil paiknevad piirkondlikud ja kohalikud omavalitsused ja asutused neid sätteid järgivad.

2. Käesoleva lepingu II, IV ja V osas sätestatud vaidluste lahendamise korda võib kasutada lepinguosalise poolset lepingust kinnipidamist mõjutavate meetmete puhul, mille on võtnud lepinguosalise territooriumil paiknevad piirkondlikud ja kohalikud omavalitsused ja asutused.

Artikkel 24

Erandid

1. Käesolevat artiklit ei kohaldata artiklite 12, 13 ja 29 suhtes.

2. Käesoleva lepingu sätted, välja arvatud:

a) lõikes 1 nimetatud sätted; ning

b) alapunkti i osas, lepingu III osa,

ei takista mis tahes lepinguosalist vastu võtmast ega jõustamast mis tahes meedet, mis on:

i) vajalik inimeste, loomade või taimede elu ja tervise kaitseks;

ii) hädavajalik energeetiliste materjalide ja toodete soetamiseks või jaotamiseks tarneraskuste korral, mis tekivad kõnealusest lepinguosalisest mittesõltuvatel põhjustel, tingimusel et mis tahes selline meede on kooskõlas järgmiste põhimõtetega:

A) kõikidel teistel lepinguosalistel on võimalik saada õiglane osa kõnealuste energeetiliste materjalide ja toodete rahvusvahelistest tarnetest; ning

B) kõik käesoleva lepinguga vastuolus olevad meetmed tühistatakse niipea, kui selle põhjustanud tingimused on ära langenud; või

iii) ette nähtud hüvitiseks põlisrahvastest või sotsiaalselt või majanduslikult vähemkindlustatud isikutest või isikute gruppidest investoritele või nende investeringutele ning tehakse teatavaks sekretariaadile, tingimusel et selline meede:

A) ei mõjuta oluliselt asjaomase lepinguosalise majandust; ning

B) ei too kaasa mis tahes diskrimineerimist teise lepinguosalise investorite ning asjaomase lepinguosalise nende investorite hulgas, kes ei kuulu meetme sihtrühma;

kui ükski selline meede ei kujutata endast energiaspektori majandustegevuse varjatud piirangut ega meelevaldset või põhjendamatut diskrimineerimist lepinguosaliste hulgas ega lepinguosaliste investorite ega muude huvitatud isikute hulgas. Kõnealused meetmed peavad olema nõuetekohaselt põhjendatud ning ei tohi tunnistada kehtetuks ega kahjustada mis tahes ühe või mitme lepinguosalise mõistliku ootuse kohast käesolevast lepingust tulenevat hüvitist rohkem, kui on seatud eesmärgi saavutamiseks hädavajalik.

3. Käesoleva lepingu sätteid, välja arvatud lõike 1 sätted, ei tõlgendata nii, nagu takistaks need lepinguosalisel võtmast mis tahes meetmeid, mida ta peab vajalikuks:

a) oma oluliste julgeolekuhuvide kaitseks, sealhulgas meetmeid:

i) mis on seotud energeetiliste materjalide ja toodete tarnimisega sõjaväerajatisele; või

ii) mida võetakse sõja või relvakonflikti ajal või muudes rahvusvaheliste suhete kriisiolukordades;

b) seoses tuumarelva või muude tuumalõhkeseadeldiste leviku tõkestamise alase riikliku poliitika ellurakendamisega või mis on vajalikud, täitmaks tuumarelva leviku tõkestamise lepingust, tuumatarnesuunistest ja muudest rahvusvahelistest tuumarelva leviku tõkestamise kohustustest ja kokkulepetest tulenevaid kohustusi; või

c) avaliku korra säilitamise huvides.

Selline meede ei tohi endast kujutada varjatud transiidipiirangut.

4. Käesoleva lepingu sätted, millega kehtestatakse enamsoodustusrežiim, ei kohusta ühtki lepinguosalist ühegi teise lepinguosalise investorite suhtes rakendama sooduskohtlemist, mis:

- a) tuleneb tema kuulumisest vabakaubanduspiirkonda või tolliliitu; või
- b) on ette nähtud endise Nõukogude Sotsialistlike Riikide Liidu osadeks olnud riikide vahelist majanduskoostööd käsitleva kahepoolse või mitmepoolse lepinguga, kuni nende vastastikuste majandussuhete lõpliku määratlemiseni.

Artikkel 25

Majandusintegratsiooni lepingud

1. Käesoleva lepingu sätteid ei tõlgendata nii, nagu kohustaks need majandusintegratsiooni lepinguga ühinenud lepinguosalist

laiendama teisele lepinguosalisele, kes ei ole kõnealuse majandusintegratsiooni lepinguga ühinenud, enamsoodustusrežiimi kaudu mis tahes sooduskohtlemist, mida rakendatakse kõnealuse majandusintegratsiooni lepingu osaliste vahel tulenevalt sellest, et nad on antud lepinguga ühinenud.

2. Lõike 1 tähenduses on “majandusintegratsiooni leping” leping, mis muu hulgas oluliselt liberaliseerib kaubandust ja investeerimist, nähes põhimõtteliselt ette, et selle lepingu jõustumisel või mõistliku tähtaja jooksul lõpetatakse lepingu osaliste vaheline mis tahes diskrimineerimine olemasolevate diskrimineerivate meetmete kaotamise ja/või uute või diskrimineerivate meetmete keelustamisega.

3. Käesolev artikkel ei mõjuta GATTi ja sellega seotud dokumentide kohaldamist vastavalt artiklile 29.

V OSA

VAIDLUSTE LAHENDAMINE

Artikkel 26

Investori ja lepinguosalise vaheliste vaidluste lahendamine

1. Lepinguosalise ning teise lepinguosalise investori vaidlused viimase investeringute üle esimese territooriumil, mis on seotud esimesepoolse III osas sätestatud kohustuste väidetava rikkumisega, lahendatakse võimaluse korral vastastikusel kokkuleppel.

2. Kui nimetatud vaidlusi ei ole võimalik vastavalt lõike 1 sätetele lahendada kolme kuu jooksul alates ühe vaidluspolele vastastikuse kokkuleppe sõlmimise ettepanekust, võib vaidluspoleks olev investor otsustada edastada selle lahendamiseks:

- a) vaidluspoleks oleva lepinguosalise üld- või halduskohtule;
- b) vastavalt mis tahes kehtivale eelnevalt kokkulepitud vaidluste lahendamise korrale; või
- c) vastavalt käesoleva artikli järgmistele lõigetele.

3. a) Iga lepinguosaline annab käesolevaga tingimusteta nõusoleku vaidluste allutamiseks rahvusvahelisele vahekohtu- või lepitusmenetlusele kooskõlas käesoleva artikli sätetega, välja arvatud üksnes punktides b ja c nimetatud juhtudel.

- b) i) Lisas ID loetletud lepinguosalsed ei anna kõnealust tingimusteta nõusolekut, kui investor on vaidluse eelnevalt edastanud lõike 2 punkti a või b alusel.

- ii) Läbipaistvuse huvides esitab iga lisas ID loetletud lepinguosaline kirjaliku aruande oma antud küsimusega seotud poliitika, tavade ja tingimuste kohta sekretariaadile hiljemalt oma ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või heakskiitmiskirja hoiuleandmise kuupäeval vastavalt artiklile 39 või ühinemiskirja hoiuleandmise kuupäeval vastavalt artiklile 41.

- c) Lisas IA loetletud lepinguosaline ei anna nimetatud tingimusteta nõusolekut vaidluse osas, mis tuleneb artikli 10 lõike 1 viimasest lausest.

4. Kui investor otsustab edastada vaidluse lahendamiseks lõike 2 punkti c alusel, annab ta lisaks kirjaliku nõusoleku vaidluse edastamiseks:

- a) i) investeringuvaidluste lahendamise rahvusvahelisele keskusele, mis loodi Washingtonis 18. märtsil 1965. aastal allakirjutamiseks avatud riikide ja teiste riikide kodanike investeringuvaidluste lahendamise konventsiooniga (edaspidi “ICSID konventsioon”), kui lepinguosaline, kust

investor pärit on, ning vaidluspooleks olev lepinguosaline on mõlemad ICSID konventsiooniga ühinenud; või

- ii) investeeringuvaidluste lahendamise rahvusvahelisele keskusele, mis loodi punkti a alapunktis i nimetatud konventsiooni alusel, kooskõlas sekretariaadi protseduuride korraldamise lisavõimalusi reguleerivate eeskirjadega (edaspidi "lisavõimaluste eeskirjad"), kui üksnes lepinguosaline, kust investor pärit on, või üksnes vaidluspooleks olev lepinguosaline on ühinenud ICSID konventsiooniga;
- b) ÜRO rahvusvahelise kaubandusõiguse komisjoni vahekohtueeskirjade (edaspidi "UNCITRAL") alusel määratud ainsale vahekohtunikule või *ad hoc* vahekohtule; või
- c) vahekohtumenetluseks Stockholmi kaubanduskoja vahekohtuinstituudile.

5. a) Lõike 3 kohaselt antud nõusolekut ning lõike 4 kohaselt antud investori nõusolekut käsitletakse järgmiste nõuete täitmisenä:

- i) vaidluspoolte kirjalik nõusolek, mis on sätestatud ICSID konventsiooni II peatükis ning lisavõimaluste eeskirjades;
 - ii) "kirjalik kokkulepe", mis on sätestatud 10. juunil 1958 New Yorgis sõlmitud välisriigi vahekohtu otsuste tunnustamise ja täitmise konventsiooni (edaspidi "New Yorgi konventsioon") II artiklis; ning
 - iii) "lepinguosalisel on kirjalikult kokku leppinud", nagu on sätestatud UNCITRALi vahekohtueeskirjade artiklis 1.
- b) Käesolevas artiklis sätestatud mis tahes vahekohtumenetlus toimub vaidluspoole taotlusel New Yorgi konventsiooni osalisriigis. Käesoleva artikli kohaselt vahekohtusse esitavad nõuded loetakse nimetatud konventsiooni tähenduses kaubandussuhtest või tehingust tulenevateks.

6. Lõike 4 alusel loodav kohus otsustab vaidlusküsimuste üle vastavalt käesolevale lepingule ning kehtivatele rahvusvahelise õiguse normidele ja põhimõtetele.

7. Investorit, välja arvatud lõikes 4 nimetatud kirjaliku nõusoleku kuupäeval vaidluspooleks oleva lepinguosalise kodanikust füüsilise isik, kes oli enne tema ja kõnealuse lepinguosalise vahelise vaidluse teket teise lepinguosalise investorite kontrolli all, käsitletakse ICSID konventsiooni artikli 25 lõike 2 punkti b kohaldamisel "teise lepinguosalise kodanikuna" ning lisavõimaluste eeskirjade artikli 1 lõike 6 kohaldamisel "teise riigi kodanikuna".

8. Vahekohtu otsused, mis võivad sisaldada intressi määramise otsust, on vaidluspoolte jaoks lõplikud ja siduvad. Vahekohtu otsuses, mis käsitleb vaidluses osaleva lepinguosalise kohaliku tasandi valitsusasutuse või asutuse meedet, sätestatakse, et lepinguosaline võib muu ettenähtud hüvitamise asemel maksta rahalist kahjutasu. Iga lepinguosaline täidab mis tahes sellise otsuse viivitamata ning kehtestab sätteid selliste otsuste tõhusaks täitmisele pööramiseks oma territooriumil.

Artikkel 27

Lepinguosaliste vaheliste vaidluste lahendamine

1. Lepinguosalised püüavad käesoleva lepingu kohaldamise või tõlgendamise seotud vaidlused lahendada diplomaatiliste kanalite kaudu.

2. Kui vaidlust ei ole lõike 1 alusel mõistliku aja jooksul lahendatud, võib emb-kumb vaidluspooltest, välja arvatud juhul, kui käesoleva lepinguga on ette nähtud või lepinguosaliste vahel kirjalikult kokku lepitud teisiti ning välja arvatud artikli 6 või artikli 19 või lisas IA loetletud lepinguosaliste puhul artikli 10 lõike 1 viimase lause kohaldamise või tõlgendamise osas, edastada küsimuse käesoleva artikli kohasele *ad hoc* kohtule, teavitades sellest kirjalikult teist poolt.

3. Kõnealune *ad hoc* vahekohus luuakse järgmiselt:

- a) Menetluse algatanud lepinguosaline määrab kohtu ühe liikme ning teavitab teist lepinguosalist tema määramisest 30 päeva jooksul alates teiselt lepinguosaliselt lõikes 2 nimetatud teate kättesaamisest.
- b) 60 päeva jooksul alates lõikes 2 nimetatud kirjaliku teate kättesaamisest määrab teine lepinguosaline ühe liikme. Kui liiget

- ettenähtud tähtaja jooksul ei määrata, võib menetluse algatanud lepinguosaline 90 päeva jooksul alates teiselt lepinguosaliselt lõikes 2 nimetatud kirjaliku teate kättesaamisest taotleda määramist vastavalt punktile d.
- c) Vaidluspoolteks olevad lepinguosaliselised määravad kolmanda liikme, kes ei tohi olla vaidluspoolteks oleva lepinguosalise kodanik. Nimetatud liige on kohtu eesistujaks. Kui lepinguosaliselised ei suuda 150 päeva jooksul alates lõikes 2 nimetatud teate kättesaamisest kolmanda liikme määramises kokku leppida, määratakse kolmas liige vastavalt punktile d, kui embkumb lepinguosaline esitab vastava taotluse 180 päeva jooksul alates espool nimetatud teate kättesaamisest.
- d) Käesoleva punkti alusel taotletavad määramised teostab alalise rahvusvahelise vahekohtu peasekretär 30 päeva jooksul alates vastava taotluse kättesaamisest. Kui peasekretär ei saa seda ülesannet täita, teostab määramised büroo esimene sekretär. Kui ka viimane ei saa seda ülesannet täita, teostab määramised tema kõige kõrgem asetäitja.
- e) Punktide a–d kohaste määramiste puhul peetakse silmas määratavate liikmete kvalifikatsiooni ja kogemusi eelkõige käesoleva lepinguga reguleeritud küsimustes.
- f) Kui lepinguosaliselised ei ole kokku leppinud teisiti, kohaldatakse UNCITRALi vahekohtueeskirju, välja arvatud neis osades, mida vaidluspoolteks olevad lepinguosaliselised või vahekohtunikud on muutnud. Kohus teeb otsused liikmete häälteenamusega.
- g) Kohus teeb vaidluse osas otsuse vastavalt käesolevale lepingule ning kehtivatele rahvusvahelise õiguse normidele ja põhimõtetele.
- h) Vahekohtu otsus on vaidluspoolteks olevatele lepinguosalistele lõplik ja siduv.
- i) Kui kohus otsuse tegemisel leiab, et lisa P I osas nimetatud lepinguosalise territooriumil asuv kohalik omavalitsus või asutus ei vasta käesolevale lepingule, võib kumbki vaidluspool tugineda lisa P II osa sätetele.
- j) Kohtukulud, sealhulgas selle liikmete töötasu kannavad vaidluspoolteks olevad lepinguosaliselised ühiselt. Kohus võib siiski oma äranägemisel määrata, et üks vaidluspool kannab suurema osa kuludest.
- k) Kui vaidluspoolteks olevad lepinguosaliselised ei ole kokku leppinud teisiti, tuleb kohus kokku Haagis ning kasutab alalise vahekohtu tööruume ning -vahendeid.
- l) Otsuse koopia antakse hoiule sekretariaati, kes teeb selle üldsusele kättesaadavaks.

Artikkel 28

Artikli 27 mittekohaldamine teatavate vaidluste puhul

Artikli 27 alusel ei lahendata lepinguosalistelise vahelisi artikli 5 või artikli 29 kohaldamise või tõlgendamise seotud vaidlusi, kui vaidluspoolteks olevad lepinguosaliselised ei ole kokku leppinud teisiti.

VI OSA

ÜLEMINEKUSÄTTED

Artikkel 29

Kaubandusalsed ajutised sätted

1. Käesoleva artikli sätteid kohaldatakse energeetiliste materjalide ja toodetega kauplemise suhtes juhul, kui mõni lepinguosaline ei ole ühinenud GATTi ja sellega seotud dokumentidega.

2. a) Kui punktide b ja c ning lisa G sätestatud eranditest ja eeskirjadest ei tulene teisiti, reguleerivad energeetiliste materjalide ja toodetega kauplemist lepinguosalistelise vahel, kellest vähemalt üks ei ole ühinenud GATTi ja sellega seotud dokumentidega, GATT 1947 ja sellega seotud dokumentide sätteid, nagu neid kohaldatakse 1. märtsil 1994 ning nagu neid kasutavad GATT 1947 pooled omavahelises energeetiliste materjalide ja toodetega kauplemises,

nagu oleksid kõik lepinguosalisel ühinenud GATT 1947 ja sellega seotud dokumentidega.

loetletud lisas G, ning vastavad GATT 1994 ja sellega seotud dokumentide sätteid; või

b) Kõnealust kauplemist endise Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu osaks olnud lepinguosalise poolt võib selle asemel kuni 1. detsembrini 1999 või kõnealuse lepinguosalise ühinemiseni GATTiga, olenevalt sellest, kumb tähtaeg saabub varem, reguleerida kahe või enama sellise riigi vahelise lepinguga, kui lisa TFU sätetest ei tulene teisiti.

b) ta on oma õiguslike menetlustega ettenähtud parimal viisil sekretariaati suurendamise ettepanekust teavitanud, andes teistele huvitatud lepinguosalistele oma ettepaneku osas piisava konsulteerimisvõimaluse, ning võtnud teatavaks kõikide kõnealuste lepinguosaliste seisukohad.

c) GATTiga ühinenud kahe lepinguosalise vahelise kauplemise suhtes ei kohaldata punkti a, kui üks neist ei ole ühinenud GATT 1947ga.

6. Allakirjutanud kohustuvad alustama hiljemalt 1. jaanuaril 1995 läbirääkimisi, et ülemaailmse kaubandussüsteemi võimalikke arenguid arvesse võttes sõlmida 1. jaanuariks 1998 käesoleva lepingu muudatus, millega iga lepinguosaline kohustub selles sätestatud tingimustel mitte suurendama kõnealuseid tolli- või muid makse üle selle muudatusega ettenähtud määra.

3. Iga käesolevale lepingule allakirjutaja ning iga käesoleva lepinguga ühinev riik või piirkondliku majandusintegratsiooni organisatsioon esitab allakirjutamise või oma ühinemiskirja hoiuleandmise kuupäeval sekretariaadile energeetilistelt materjalidelt ja toodetelt impordi või ekspordi korral võetavate tolli- ja muude maksude loendi, tehes teatavaks kõnealuste tolli- ja muude maksude määrad allakirjutamise või hoiuleandmise kuupäeval. Kõik nende tolli- ja muude maksude muudatused tehakse teatavaks sekretariaadile, kes teavitab muudatustest lepinguosalisi.

7. Lepinguosaliste vahel, kellest vähemalt üks ei ole GATTiga ühinenud, kohaldatakse käesoleva artikliga reguleeritud kaubandusele kohaldatavate sätete täitmisega seotud vaidluste ning, kui lepinguosalisel ei ole kokku leppinud teisiti, artikli 5 täitmisega seotud vaidluste osas lisa D, kuid seda ei kohaldata lepinguosaliste vahelisele mis tahes sellisest lepingust tulenevale vaidlusele, mis:

4. Iga lepinguosaline püüab impordi või ekspordi puhul võetavat tolli- ja muud maksu mitte suurendada:

a) on tehtud teatavaks vastavalt lõike 2 punktile b ja lisale TFU ning vastab lõike 2 punkti b ja lisa TFU muudele tingimustele; või

a) GATTi II artiklis nimetatud lepinguosalisega seotud loendi I osas kirjeldatud energeetiliste materjalide ja toodete impordi korral üle kõnealuses loendis sätestatud määra, kui lepinguosaline on GATTiga ühinenud;

b) millega luuakse GATTi artiklis XXIV kirjeldatud vabakaubanduspiirkond või tolliliit.

b) energeetiliste materjalide ja toodete eksportimise korral ning nende importimise korral juhul, kui lepinguosaline ei ole GATTiga ühinenud, üle sekretariaadile viimati teatavaks tehtud määra, välja arvatud juhul, kui see on lubatud lõike 2 punkti a sätete alusel.

Artikkel 30

Rahvusvahelise kauplemiskorra areng

5. Lepinguosaline võib sellist tolli- või muud maksu suurendada üle lõikes 4 nimetatud määra üksnes juhul, kui:

Lepinguosalisel kohustuvad mitmepoolsete kaubandusläbirääkimiste Uruguay vooru tulemusi arvestades, mis kajastuvad peamiselt selle 15. aprillil 1994 Marrakešis allakirjutatud lõppaktis, hiljemalt 1. juulil 1995 või käesoleva lepingu jõustumisel olenevalt sellest, kumb tähtpäev on hilisem, alustama käesoleva lepingu nõuetekohaste muudatuste arutamist, et võtta võimalikud kõnealused muudatused vastu harta konverentsil.

a) importimisel võetava tolli- või muu maksu puhul ei ole kõnealune meede vastuolus GATTi kehtivate sätetega, välja arvatud GATT 1947 ja sellega seotud dokumentide sätteid, mis on

Artikkel 31

Energeetikaseadmed

Ettevalmistav harta konverents alustab oma esimesel kohtumisel arutelu energeetikaseadmete kandmiseks käesoleva lepingu kaubandussätetes.

Artikkel 32

Üleminekukorraldused

1. Kuna turumajanduse nõuetega kohanemiseks on vaja aega, võib lisas T nimetatud lepinguosaline ajutiselt peatada ühest või mitmest allpool loetletud sättest tulenevate kohustuste täieliku täitmise, kui lõigetest 3–6 ei tulene teisiti:

Artikli 6 lõiked 2 ja 5

Artikli 7 lõige 4

Artikli 9 lõige 1

Artikli 10 lõige 7 – erimeetmed

Artikli 14 lõike 1 punkt d – üksnes väljamaksmata töötasude ülekandmise osas

Artikli 20 lõige 3

Artikli 22 lõiked 1 ja 3

2. Teised lepinguosalisel aitavad lepinguosalisel, kes on lõike 1 alusel täieliku täitmise peatanud, saavutada tingimused, kus kõnealuse peatamise võib tühistada. Nimetatud abi võib anda mis tahes vormis, mis teiste lepinguosaliste hinnangul aitaks tõhusalt rahuldada lõike 4 punkti c alusel teatavaks tehtud vajadusi, kusjuures vajadusel antakse abi kahe- või mitmepoolsete kokkulepete alusel.

3. Kohaldatavad sätted, iga sätte täielikuks rakendamiseks vajalikud etapid, võetavad meetmed ning kuupäev või erandkorras juhuslik sündmus, mille saabumise ajaks peab vastav etapp olema lõpetatud ning meede võetud, on iga üleminekukorraldust taotleva lepinguosalise kohta sätestatud lisas T. Iga kõnealune

lepinguosaline võtab ettenähtud meetme vastava sätte ja etapi jaoks ette nähtud kuupäevaks vastavalt T lisas sätestatule. Lepinguosalisel, kes on täieliku täitmise lõike 1 alusel ajutiselt peatanud, kohustuvad täitma vastavad kohustused täielikult 1. juuliks 2001. Kui lepinguosaline peab erandlike asjaolude tõttu vajalikuks taotleda kõnealuse ajutise peatamise tähtaja pikendamist või kohaldada täiendavat, lisas T nimetatud ajutist peatamist, esitatakse harta konverentsile taotlus lisa T muutmiseks.

4. Üleminekukorraldustele tuginev lepinguosaline teeb sekretariaadile vähemalt kord iga 12 kuu jooksul teatavaks:

a) tema lisas T nimetatud mis tahes meetmete rakendamise ning üldised edusammud täieliku täitmise saavutamisel;

b) edusammud, mida ta kavatseb järgmise 12 kuu jooksul teha oma kohustuste täielikuks täitmiseks, prognoositavad probleemid ning ettepanekud probleemi lahendamiseks;

c) tehnilise abi vajaduse soodustamiseks lisas T sätestatud etappide läbimist, et rakendada täielikult käesolevat lepingut, või lahendamaks mis tahes küsimust, mis on teatavaks tehtud punkti b alusel, ning edendamaks teisi vajalikke turumajanduse reforme ning energiaspektori kaasajastamist;

d) võimaliku vajaduse esitada lõikes 3 nimetatud liiki taotlus.

5. Sekretariaat:

a) edastab kõikidele lepinguosalistele lõikes 4 nimetatud teated;

b) levitab ning soodustab aktiivselt lõikes 2 ja lõike 4 punktis c nimetatud tehnilise abi vajaduste ja pakkumiste ühildamist, tuginedes vajadusel teiste rahvusvaheliste organisatsioonide raames kehtivatele korraldustele;

c) edastab kõikidele lepinguosalistele iga kuuekuulise ajavahe- miku möödumisel kokkuvõtte kõikidest lõike 4 punktides a või d sätestatud teadetest.

6. Harta konverents vaatab igal aastal läbi lepinguosaliste edusammud käesoleva artikli sätete rakendamise ning lõikes 2 ja lõike 4 punktis c nimetatud tehnilise abi vajaduse ja pakkumiste ühildamise osas. Läbivaatamise käigus võib ta otsustada võtta asjakohaseid meetmeid.

VII OSA

STRUKTUUR JA INSTITUTSIOONID

Artikkel 33

Energiaharta protokollid ja deklaratsioonid

1. Harta konverents võib anda loa läbirääkimisteks erinevate energiaharta protokollide ja deklaratsioonide osas, et saavutada harta eesmärgid ja järgida selle põhimõtteid.

2. Kõnealustes läbirääkimistes võib osaleda iga hartale allakirjutanu.

3. Riik või piirkondliku majandusintegratsiooni organisatsioon ei saa ühineda protokolli või deklaratsiooniga, kui ta ei kirjuta samal ajal alla hartale ning ei ühine käesoleva lepinguga.

4. Kui lõikest 3 ja lõike 6 punktist a ei tulene teisiti, sätestatakse protokolliga seotud lõppsätted kõnealuses protokollis.

5. Protokolli kohaldatakse üksnes lepinguosaliste suhtes, kes on väljendanud selleks oma nõusolekut, ning see ei tohi kõrvale kalduda protokolliga mitteühinenud lepinguosaliste õigustest ja kohustustest.

6. a) Protokolliga võib määrata ülesandeid harta konverentsile ning funktsioone sekretariaadile, kuid nimetatud määramisi ei tohi teostada protokolli muudatusega, välja arvatud juhul, kui selle muudatuse kiidab heaks harta konverents, kelle heakskiit ei olene protokolli punktiga b ettenähtud mis tahes sätetest.

b) Protokollis, millega nähakse ette, et harta konverents teeb selle alusel otsuseid, võib punkti a piires kõnealuste otsuste osas sätestada:

- i) artiklis 36 sätestatuist erinevad hääletusreeglid;
- ii) et lepinguosalisteks artikli 36 tähenduses või hääleõiguslikeks vastavalt protokollis sätestatud eeskirjadele loetakse üksnes protokolliosalised.

Artikkel 34

Energiaharta konverents

1. Lepinguosalised tulevad korrapäraselt kokku energiaharta konverentsil (edaspidi "harta konverents"), kus igal lepinguosalisel

võib olla üks esindaja. Korralised koosolekud toimuvad harta konverentsi poolt kindlaksmääratud ajavahemike järel.

2. Harta konverentsi erakorralisi koosolekuid võib pidada harta konverentsi poolt kindlaksmääratud ajal või mis tahes lepinguosalise kirjaliku taotluse alusel, tingimusel et kuue nädala jooksul alates sekretariaadi poolt taotluse lepinguosalistele edastamisest avaldab sellele toetust vähemalt üks kolmandik lepinguosalistest.

3. Harta konverentsi ülesanded on järgmised:

- a) talle käesoleva lepingu ning protokollidega määratud ülesannete täitmine;
- b) jälgida ja soodustada harta põhimõtete ning käesoleva lepingu ja protokollide sätete järgimist;
- c) soodustada asjakohaste harta põhimõtete elluviimiseks vajalike üldmeetmete kooskõlastamist vastavalt käesolevale lepingule ja protokollidele;
- d) läbi vaadata ning vastu võtta sekretariaadi tööprogrammid;
- e) läbi vaadata ja heaks kiita sekretariaadi raamatupidamise aastaruanded ja eelarve;
- f) läbi vaadata ja heaks kiita või vastu võtta peakontoriga seotud või muu lepingu tingimused, sealhulgas harta konverentsi ja sekretariaadi jaoks vajalikuks peetavad privileegid ja immuunitetid;
- g) toetada koostöömeetmeid seoses turumajanduse reformide ning energiasektorite kaasajastamisega majandusliku ülemineku etapis olevates Kesk- ja Ida-Euroopa riikides ning endises Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidus;
- h) anda volitused läbirääkimisteks protokollide üle ja kiita need heaks ning vaadata läbi ja vastu võtta nende tekstid ja muudatused;
- i) anda luba läbirääkimisteks deklaratsioonide üle ning kiita heaks nende avaldamine;
- j) teha otsuseid käesoleva lepinguga ühinemise kohta;

- k) anda luba läbirääkimisteks ühinemislepingute üle ning vaadata läbi ja heaks kiita või vastu võtta nende tekstid;
- l) vaadata läbi ja vastu võtta käesoleva lepingu muudatuste tekstid;
- m) vaadata läbi ja heaks kiita käesoleva lepingu lisade muudatused ja tehnilised muudatused;
- n) nimetada ametisse peasekretär ning teha kõik sekretariaadi loomiseks ja toimimiseks vajalikud otsused, sealhulgas struktuuri, personali arvu ning ametnike ja töötajate töölepingute tüüptingimuste osas.

4. Oma kohustuste täitmisel teeb harta konverents sekretariaadi kaudu koostööd ning kasutab säästlikkust ja tõhusust silmas pidades võimalikult suures ulatuses ära teiste käesoleva lepingu eesmärkidega seotud küsimustes pädevate institutsioonide ja organisatsioonide teenuseid ja programme.

5. Harta konverents võib asutada allorganeid, mida ta peab vajalikuks oma kohustuste tõhusaks täitmiseks.

6. Harta konverents vaatab läbi ning võtab vastu töökorra ning finantseeskirjad.

7. Aastal 1999 ning edaspidi harta konverentsi poolt kindlaksmääratud (kuni viieaastaste) ajavahemike järel vaatab harta konverents põhjalikult läbi käesolevas lepingus sätestatud ülesanded, pöörates tähelepanu lepingu ja protokollide sätete ellurakendamise ulatusele. Iga läbivaatamise lõpul võib harta konverents lõikes 3 sätestatud ülesandeid muuta või need tühistada ning vabastada sekretariaadi.

Artikkel 35

Sekretariaat

1. Oma ülesannete täitmiseks on harta konverentsil sekretariaat, mis koosneb peasekretärist ja sekretariaadi tõhusaks toimimiseks vajalikust arvust töötajatest.

2. Peasekretäri määrab ametisse harta konverents. Esimene peasekretär nimetatakse ametisse maksimaalselt viieks aastaks.

3. Oma ülesannete täitmisel allub sekretariaat harta konverentsile, kellele ta esitab aruande.

4. Sekretariaat osutab harta konverentsile selle ülesannete täitmisel mis tahes vajaliku abi ning teostab talle käesoleva lepingu või mis tahes protokolliga määratud ülesandeid ning muid harta konverentsi poolt määratud ülesandeid.

5. Sekretariaat võib oma ülesannete tõhusaks teostamiseks sõlmida vajalikke haldus- ja lepingulisi suhteid.

Artikkel 36

Hääletamine

1. Harta konverentsil kohalolevate ja hääletavate lepinguosaliste ühehäälnel otsus on vajalik järgmistel juhtudel:

- a) käesoleva lepingu muudatuste vastuvõtmine, välja arvatud artiklite 34 ja 35 ning lisa T muudatused;
- b) selliste riikide või piirkondliku majandusintegratsiooni organisatsioonide käesoleva lepinguga ühinemise heakskiitmine vastavalt artiklile 41, kes 16. juuni 1995. aasta seisuga ei olnud hartale alla kirjutanud;
- c) loa andmine läbirääkimisteks assotsiatsioonilepingute üle või nende teksti heakskiitmiseks või vastuvõtmiseks;
- d) lisade EM, NI, G ja B muudatuste heakskiitmine;
- e) käesoleva lepingu lisade tehniliste muudatuste heakskiitmine; ning
- f) peasekretäri esitatud lisa D lõike 7 kohaste vaekogu liikmete kandidatuuri heakskiitmine.

Kõiki teisi käesoleva lepinguga seotud küsimusi lahendades püüavad lepinguosalisel jõuda konsensusele. Kui kokkuleppele ei jõuta konsensuse alusel, kohaldatakse lõikeid 2–5.

2. Artikli 34 lõike 3 punktis e nimetatud eelarveküsimusi käsitlevad otsused võetakse vastu selliste lepinguosaliste kvalifitseeritud häälteenamusega, kelle lisa B kohaselt väljaarvutatud osamaksud moodustavad kokku vähemalt kolm neljandikku kõikide osamaksud summast.

3. Artikli 34 lõikes 7 nimetatud küsimustes tehakse otsused lepinguosaliste kolme neljandikulise häälteenamusega.

4. Välja arvatud lõike 1 punktides a–f ning lõigetes 2 ja 3 sätestatud juhtudel ning kui lõikest 6 ei tulene teisiti, võetakse

käesoleva lepinguga ettenähtud otsused vastu harta konverentsil kohalolevate ja hääletavate lepinguosaliste kolme neljandikulise häälteenamusega.

5. Käesoleva artikli kohaldamisel tähendab "kohalolevad ja hääletavad lepinguosaliselised" kohalolevaid lepinguosalisi, kes annavad oma poolt- või vastuhääle, tingimusel et energiaharta konverents võib otsustada töökorra üle, mis võimaldab lepinguosalistel teha selliseid otsuseid kirjavahetuse teel.

6. Käesolevas artiklis nimetatud otsused kehtivad üksnes eeldusel, et need on vastu võetud lepinguosaliste lihthäälteenamusega, välja arvatud lõikes 2 nimetatud juhud.

7. Piirkondliku majandusintegratsiooni organisatsioonil on hääletamisel sama arv hääli, kui on tema liikmesriikidel, kes on käesoleva lepingu osaliselised, tingimusel et sellised organisatsioonid ei kasuta oma hääleõigust, kui nende liikmesriigid seda õigust kasutavad, ja vastupidi.

8. Kui lepinguosaline on käesoleva lepingu järgsed rahalised kohustused pikema aja jooksul täitmata jätnud, võib energiaharta konverents selle lepinguosalise hääleõiguse kas täielikult või osaliselt peatada.

Artikkel 37

Rahastamispõhimõtted

1. Iga lepinguosaline kannab kulud, mis on seotud tema esindatusega harta konverentsil ning mis tahes allorganites.

2. Harta konverentsi ning mis tahes allorganite koosolekute kulud loetakse sekretariaadi kuludeks.

3. Sekretariaadi kulud kannavad lepinguosaliselised vastavalt oma maksevõimele, mis määratakse kindlaks lisa B alusel, mille sätteid võib muuta vastavalt artikli 36 lõike 1 punktile d.

4. Iga protokoll sisaldab sätteid, millega tagatakse, et protokollis osaliselised kannavad kõnealusest protokollist tulenevad sekretariaadi kulud.

5. Harta konverents võib lisaks vastu võtta vabatahtlikke toetusi ühelt või enamalt lepinguosaliselt ning muudest allikatest. Selliste toetuste arvel kaetavaid kulusid ei käsitata lõike 3 kohaldamisel sekretariaadi kuludena.

VIII OSA

LÕPPSÄTTED

Artikkel 38

Allakirjutamine

Käesolev leping on allakirjutamiseks avatud Lissabonis 17. detsembrist 1994 kuni 16. juunini 1995 riikidele ja piirkondliku majandusintegratsiooni organisatsioonidele, kes on alla kirjutanud hartale.

Artikkel 39

Ratifitseerimine, vastuvõtmine või heakskiitmine

Käesolev leping tuleb allakirjutanute poolt ratifitseerida, vastu võtta või heaks kiita. Ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või heakskiitmiskirjad antakse hoiule hoiulevõtjale.

Artikkel 40

Territoriaalne kohaldamine

1. Iga riik või piirkondliku majandusintegratsiooni organisatsioon võib allakirjutamisel, ratifitseerimisel, vastuvõtmisel,

heakskiitmisel või ühinemisel hoiulevõtjale hoiule antud deklaratsiooniga deklareerida, et leping on tema suhtes siduv kõikide territooriumide osas, mille rahvusvaheliste suhete eest ta vastutab, või neist ühe või enama osas. Selline deklaratsioon jõustub koos lepingu jõustumisega selle lepinguosalise suhtes.

2. Iga lepinguosaline võib hiljem hoiulevõtjale hoiule antud deklaratsiooniga siduda end käesoleva lepingu alusel ka mõne teise deklaratsioonis nimetatud territooriumi osas. Sellise territooriumi suhtes jõustub leping 90. päeval pärast nimetatud deklaratsiooni kättesaamist hoiulevõtja poolt.

3. Eelmise kahe lõike kohaselt tehtud deklaratsiooni võib deklaratsioonis nimetatud mis tahes territooriumi osas tagasi võtta hoiulevõtjale saadetava teatega. Kui artikli 47 lõikest 3 ei tulene teisiti, jõustub tagasivõtmine üks aasta pärast kõnealuse teate kättesaamist hoiulevõtja poolt.

4. Artikli 1 lõikes 10 esitatud "territooriumi" määratlust tõlgendatakse kõiki käesoleva artikli alusel hoiuleantud deklaratsioone arvesse võttes.

*Artikkel 41***Ühinemine**

Käesolev leping on alates lepingu allakirjutamiseks sulgemise kuupäevast avatud ühinemiseks nendele riikidele ja piirkondliku majandusintegratsiooni organisatsioonidele, kes on alla kirjutanud hartale; vastavad tingimused kiidab heaks harta konverents. Ühinemiskirjad antakse hoiule hoiulevõtjale.

*Artikkel 42***Muudatused**

1. Iga lepinguosaline võib teha ettepanekuid käesoleva lepingu muutmiseks.

2. Sekretariaat edastab kõik käesoleva lepingu muudatusettepanekud lepinguosalistele vähemalt kolm kuud enne kuupäeva, mil need esitatakse harta konverentsile vastuvõtmiseks.

3. Sekretariaat edastab käesoleva lepingu muudatused, mille tekstid harta konverents on vastu võtnud, hoiulevõtjale, kes esitab need kõikidele lepinguosalistele ratifitseerimiseks, vastuvõtmiseks või heakskiitmiseks.

4. Käesoleva lepingu muudatuste ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või heakskiitmiskirjad antakse hoiule hoiulevõtjale. Muudatused jõustuvad need ratifitseerinud, vastu võtnud või heaks kiitnud lepinguosaliste vahel 90. päeval pärast seda, kui vähemalt kolm neljandikku lepinguosalistest on ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või heakskiitmiskirjad hoiulevõtjale hoiule andnud. Seejärel jõustuvad muudatused mis tahes muu lepinguosalise jaoks 90. päeval pärast seda, kui ta on muudatuste ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või heakskiitmiskirja hoiule andnud.

*Artikkel 43***Assotsiatsioonilepingud**

1. Harta konverents võib anda loa läbirääkimisteks assotsiatsioonilepingute üle riikide või piirkondliku majandusintegratsiooni organisatsioonidega või rahvusvaheliste organisatsioonidega, et taotleda harta, käesoleva lepingu ja ühe või enama protokoll eesmärkide saavutamist ja nende põhimõtete järgimist.

2. Assotsieerunud riigi, piirkondliku majandusintegratsiooni organisatsiooni või rahvusvahelise organisatsiooniga sõlmitud suhted ning neil tekkivad õigused ja kohustused peavad vastama konkreetsetele assotsiatsiooni tingimustele ning need sätestatakse assotsiatsioonilepingus iga juhtumi puhul eraldi.

*Artikkel 44***Jõustumine**

1. Käesolev leping jõustub 90. päeval pärast 30. ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või heakskiitmiskirja hoiuleandmist 16. juuni 1995. aasta seisuga hartale allakirjutanud riigi või piirkondliku majandusintegratsiooni organisatsiooni poolt.

2. Iga riigi või piirkondliku majandusintegratsiooni organisatsiooni suhtes, kes ratifitseerib, võtab vastu või kiidab heaks käesoleva lepingu või ühineb sellega pärast 30. ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või heakskiitmiskirja hoiuleandmist, jõustub leping 90. päeval pärast selle riigi või organisatsiooni ratifitseerimis-, vastuvõtmis-, heakskiitmis- või ühinemiskirja hoiuleandmise kuupäeva.

3. Lõike 1 kohaldamisel ei arvestata piirkondliku majandusintegratsiooni organisatsiooni hoiuleantud kirju lisana sellise organisatsiooni liikmesriikide hoiuleantud kirjadele.

*Artikkel 45***Ajutine kohaldamine**

1. Iga allakirjutaja nõustub käesolevat lepingut kuni selle artikli 44 kohase jõustumiseni kõnealuse allakirjutanu suhtes ajutiselt kohaldama, kuivõrd selline ajutine kohaldamine ei ole vastuolus tema põhiseaduse ega muude õigusaktidega.

2. a) Olenemata lõikest 1, võib iga allakirjutaja allakirjutamisel anda hoiulevõtjale hoiule deklaratsiooni, et ajutine kohaldamine ei ole talle vastuvõetav. Sellise deklaratsiooni teinud allakirjutaja suhtes lõikes 1 sätestatud kohustus ei kehti. Kõnealune allakirjutaja võib selle deklaratsiooni igal ajal tagasi võtta, teavitades sellest kirjalikult hoiulevõtjat.

b) Allakirjutaja, kes esitab punktile a vastava deklaratsiooni, ega selle allakirjutaja investorid ei saa nõuda lõike 1 kohasest ajutisest kohaldamisest tulenevaid soodustusi.

c) Olenemata punktist a, võib iga punktis a nimetatud deklaratsiooni esitanud allakirjutaja kohaldada VII osa ajutiselt kuni lepingu artikli 44 kohase jõustumiseni selle

lepinguosalise suhtes, kuivõrd selline ajutine kohaldamine ei ole vastuolus tema õigusaktidega.

Artikkel 47

Lepingust taganemine

3. a) Iga allakirjutaja võib käesoleva lepingu ajutise kohaldamise lõpetada, saates hoiuleandjale kirjaliku teate, et ta kavatseb mitte saada käesoleva lepingu osaliseks. Ajutise kohaldamise lõpetamine jõustub allakirjutaja suhtes 60 päeva möödumisel kuupäevast, mil hoiulevõtja sai kätte kõnealuse allakirjutaja kirjaliku teate.
- b) Kui allakirjutaja lõpetab ajutise kohaldamise vastavalt punktile a, säilib allakirjutajal siiski kohustus vastavalt lõikele 1 kohaldada III ja V osa ajutise kohaldamise ajal teiste allakirjutajate investorite poolt tema territooriumil tehtud investeeringute suhtes 20 aasta vältel alates ajutise kohaldamise lõpetamise tegelikust kuupäevast, kui punktis c ei ole sätestatud teisiti.
- c) Punkti b ei kohaldata lisas PA nimetatud allakirjutajate suhtes. Allakirjutaja kustutatakse lisast PA alates temapoolse vastava taotluse esitamisest hoiulevõtjale.

1. Pärast käesoleva protokolliga jõustumist lepinguosalise jaoks võib see lepinguosaline viie aasta jooksul hoiulevõtjale kirjalikult teatada lepingust taganemisest.

2. Taganemine jõustub ühe aasta möödumisel nimetatud teate kättesaamisest hoiulevõtja poolt või taganemisteates sätestatud hilisemal kuupäeval.

3. Käesoleva lepingu sätted jäävad lepinguosalise taganemise jõustumise kuupäevaks lepinguosalise territooriumil teiste lepinguosaliste investorite poolt tehtud või asjaomase lepinguosalise investorite poolt teiste lepinguosaliste territooriumil tehtud investeeringute suhtes kehtima 20 aastaks pärast kõnealust kuupäeva.

4. Kuni käesoleva lepingu jõustumiseni kohtuvad allakirjutajad korrapäraselt ettevalmistaval harta konverentsil, mille esimese kohtumise kutsub lõikes 5 nimetatud ajutine sekretariaat kokku hiljemalt 180 päeva jooksul pärast lepingu allakirjutamiseks avamist vastavalt artiklile 38.

4. Kõik protokollid, millega lepinguosaline on ühinenud, kaotavad selle lepinguosalise osas kehtivuse tema lepingust taganemise tegelikul kuupäeval.

Artikkel 48

Lisade ja otsuste seisund

5. Kuni käesoleva lepingu artikli 44 kohase jõustumise ja sekretariaadi loomiseni täidab ajutiselt sekretariaadi funktsioone ajutine sekretariaat.

Käesoleva lepingu lisad ja 17. detsembril 1994 Lissabonis allakirjutatud Euroopa energiaharta konverentsi lõppakti 2. lisas sätestatud otsused on lepingu lahutamatuks osaks.

Artikkel 49

Hoiulevõtja

6. Allakirjutajad kannavad vajadusel vastavalt lõike 1 või lõike 2 punkti c sätetele ajutise sekretariaadi kulud, nagu oleksid nad artikli 37 lõike 3 kohased lepinguosalisel. Kõik allakirjutajate poolt lisas B tehtud muudatused kaotavad käesoleva lepingu jõustumisel kehtivuse.

Käesoleva lepingu hoiulevõtja on Portugali Vabariigi valitsus.

Artikkel 50

Autentsed tekstid

7. Riigil või piirkondliku majandusintegratsiooni organisatsioonil, kes enne käesoleva lepingu jõustumist ühineb lepinguga vastavalt artiklile 41, on kuni lepingu jõustumiseni käesoleva artikli kohased allakirjutaja õigused ja kohustused.

Selle kinnituseks on täievolilised esindajad alla kirjutanud käesolevale lepingule, mis on koostatud ühes originaaleksemplaris hispaania, inglise, itaalia, prantsuse, saksa ja vene keeles, kusjuures kõik tekstid on võrdselt autentsed, ja mis antakse hoiule Portugali Vabariigi valitsusele.

Artikkel 46

Reservatsioonid

Käesoleva lepingu suhtes ei ole võimalik teha reservatsioone.

Done at Lisbon on the seventeenth day of December in the year one thousand nine hundred and ninety-four.

Fait à Lisbonne, le dix-sept décembre mil neuf cent quatre-vingt-quatorze.

Geschehen zu Lissabon am siebzehnten Dezember neunzehnhundertvierundneunzig.

Fatto a Lisbona il diciassettesimo giorno del mese di dicembre dell'anno millenovecentonovantaquattro.

Совершено в Лиссабоне в семнадцатый день декабря одна тысяча девятьсот девяносто четвертого года.

Hecho en Lisboa, el diecisiete de diciembre de mil novecientos noventa y cuatro.

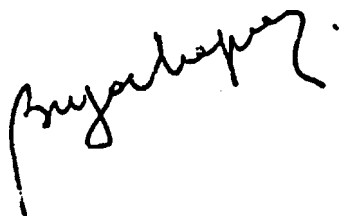
Udfærdiget i Lissabon, den syttende december nittenhundrede og fireoghalvfems.

Έγινε στη Λισαβόνα, στις δέκα επτά Δεκεμβρίου του έτους χίλια ενιακόσια ενενήντα τέσσερα.

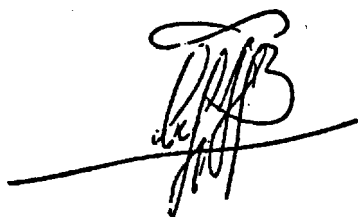
Gedaan te Lissabon, de zeventiende december negentienhonderd vierennegentig.

Feito em Lisboa, aos dezassete de Dezembro de mil novecentos e noventa e quatro.

Për Republikën e Shqipërisë

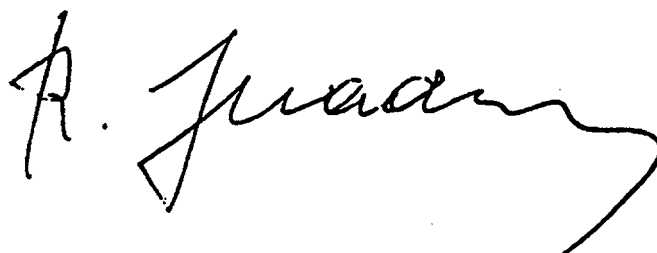
Հայաստանի Հանրապետության համար

For Australia

Für die Republik Österreich

Азербайдан ачынчан

Pour le royaume de Belgique

Voor het Koninkrijk België

Für das Königreich Belgien

Cette signature engage également la Communauté française de Belgique, la Communauté flamande, la Communauté germanophone de Belgique, la Région wallonne, la Région flamande et la région de Bruxelles-Capitale.

Deze handtekening bindt eveneens de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap van België, de Duitstalige Gemeenschap van België, het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Diese Unterschrift bindet ebenso die Flämische Gemeinschaft, die Französische Gemeinschaft Belgiens, die Deutschsprachige Gemeinschaft Belgiens, die Flämische Region, die Wallonische Region und die Region Brüssel-Hauptstadt.

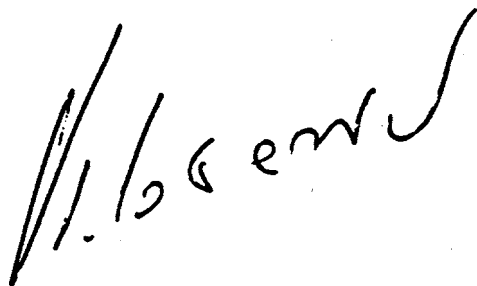
Ад імя Рэспублікі Беларусь

За Република България

For Canada

Pour le Canada

za Republiku Hrvatsku

A handwritten signature in black ink, appearing to read "I. Bogdanov". The signature is written in a cursive style with a large, sweeping initial "I" and a long, horizontal stroke extending to the right.

For the Republic of Cyprus

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Andreas Louca". The signature is written in a cursive style with a large, sweeping initial "A" and a long, horizontal stroke extending to the right.

Za Českou Republiku

For Kongeriget Danmark

Ollgens-Jensen

Eesti Vabariigi nimel

A. Mäkelä

Por las Comunidades Europeas

For De Europæiske Fællesskaber

Für die Europäischen Gemeinschaften

Για τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες

For the European Communities

Pour les Communautés européennes

Per le Comunità europee

Voor de Europese Gemeenschappen

Pelas Comunidades Europeias

Yrjö Nieminen

Suomen tasavallan puolesta

J. Mäkelä

Pour la République française

Alain Grand

საქართველოს რესპუბლიკის სახელით

მ. შ.

Für die Bundesrepublik Deutschland

Heinrich
Walter Heine

Για την Ελληνική Δημοκρατία

Διοξ. Καρακ

A Magyar Köztársaság nevében

Fyrir hönd Lýðveldisins íslands

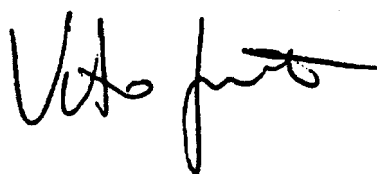
A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Pjetur Þórðarson'.

Thar cheann na hÉireann

For Ireland

Two handwritten signatures in black ink, one on the left and one on the right, both appearing to be 'Eamon'.

Per la Repubblica italiana

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Vito'.

日本国のために

市岡克博
明. 長久 (3)

Казахстан Республикасынын атынан

Мадиев

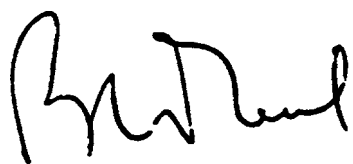
Киргиз Республикасы Учун

Алиев

Latvijas Republikas varda

Čakš

Für das Fürstentum Liechtenstein

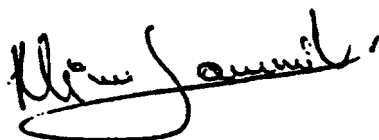
Lietuvos Respublikos vardu

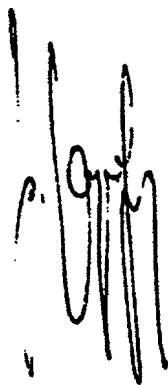
Pour le grand-duché de Luxembourg

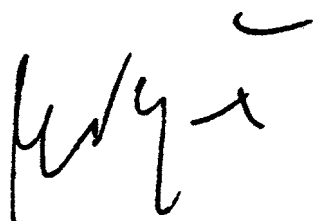
For the Republic of Malta

Pentru Republica Moldova

A handwritten signature in black ink, consisting of several vertical strokes and loops, appearing to be a stylized name.

Voor het Koninkrijk der Nederlanden

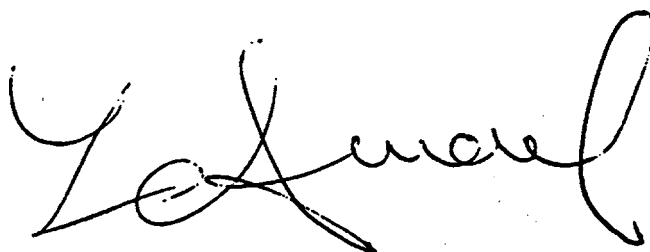
A handwritten signature in black ink, featuring a large, bold 'K' followed by a series of loops and a small flourish at the end.

For Kongeriket Norge

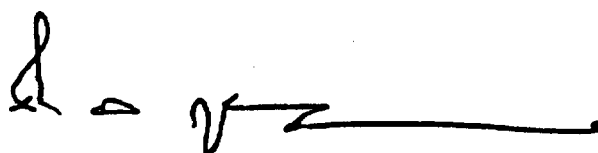
Za Rzeczpospolitą Polską

A handwritten signature in black ink, written in a cursive style, appearing to be 'H. L. G. G. G. G.' followed by a small flourish.

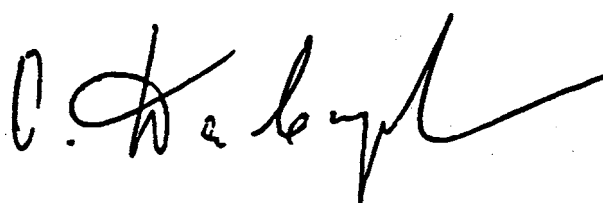
Pela República Portuguesa

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Z. L. Manuel'.

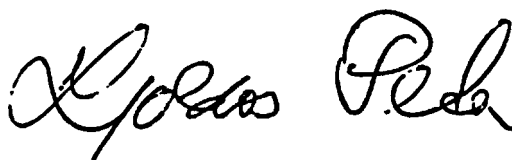
Pentru România

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'D. V. Z.'.

За Российскую Федерацию

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'O. N. Zubov'.

Za Slovenskú republiku

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'K. P. P.'.

Za Republiko Slovenijo

Boris Gorič

Por el Reino de España

Agustín

För Konungariket Sverige

Kristin Asp. John

Für die Schweizerische Eidgenossenschaft

Pour la Confédération suisse

Per la Confederazione svizzera

John

Лз поми Тауикистои

Бахром Қўлқў

Türkiye Cumhuriyeti adına

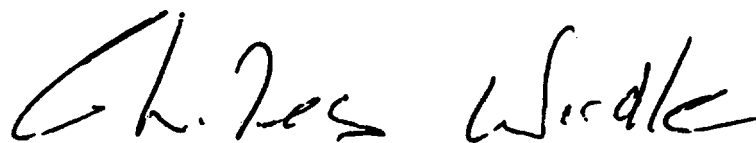
R. Güllü

Туркменистан Хөкуметинин адындан

За Україну

Григорук

For the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Ch. Widdie". The signature is written in a cursive, flowing style.

For the United States of America

Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати номидан

ENERGIAHARTA LEPINGU LISAD

SISUKORD

Lk

1.	<i>Lisa EM</i>	
	Energeetilised materjalid ja tooted (vastavalt artikli 1 lõikele 4)	240
2.	<i>Lisa NI</i>	
	Määratluse "energiasektori majandustegevus" alla mittekuuluvad energeetilised materjalid ja tooted (vastavalt artikli 1 lõikele 5)	242
3.	<i>Lisa TRM</i>	
	Teavitamine ja järkjärguline kaotamine (kaubanduslased investeerimismeetmed) (vastavalt artikli 5 lõikele 4)	243
4.	<i>Lisa N</i>	
	Nende lepinguosaliste loetelu, kes nõuavad, et transiit hõlmaks vähemalt kolme eri territooriumi (vastavalt artikli 7 lõike 10 punktile a)	244
5.	<i>Lisa VC</i>	
	Nende lepinguosaliste loetelu, kes on vabatahtlikult võtnud siduvaid kohustusi artikli 10 lõike 3 osas (vastavalt artikli 10 lõikele 6)	245
6.	<i>Lisa ID</i>	
	Nende lepinguosaliste loetelu, kes vastavalt artiklile 26 ei luba investoril sama vaidlust hiljem uuesti rahvusvahelisele vahekohtule esitada (vastavalt artikli 26 lõike 3 punkti b alapunktile i)	246
7.	<i>Lisa IA</i>	
	Nende lepinguosaliste loetelu, kes ei luba investoril või lepinguosalisel artikli 10 lõike 1 viimase lausega seotud vaidlust esitada rahvusvahelisele vahekohtule (vastavalt artikli 26 lõike 3 punktile c ja artikli 27 lõikele 2)	247
8.	<i>Lisa P</i>	
	Eriprotseduur kohaliku tasandi vaidlusteks (vastavalt artikli 27 lõike 3 punktile i)	248
9.	<i>Lisa G</i>	
	GATTi ja sellega seotud dokumentide sätete kohaldamist reguleerivad erandid ja eeskirjad (vastavalt artikli 29 lõike 2 punktile a)	249
10.	<i>Lisa TFU</i>	
	Endise Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu riikide vaheliste kaubanduskokkulepete sätted (vastavalt artikli 29 lõike 2 punktile b)	253
11.	<i>Lisa D</i>	
	Ajutised sätted kaubandusvaidluste lahendamiseks (vastavalt artikli 29 lõikele 7)	254

Lk

12. *Lisa B*

Harta kulude jaotamise valem
(vastavalt artikli 37 lõikele 3)

258

13. *Lisa PA*

Nende allkirjutajate loetelu, kes ei ole nõus artikli 45 lõike 3 punktis b sätestatud ajutise kohaldamise kohustusega
(vastavalt artikli 45 lõike 3 punktile c)

259

14. *Lisa T*

Lepinguosaliste üleminekumeetmed
(vastavalt artikli 32 lõikele 1)

260

1. Lisa EM

ENERGEETILISED MATERJALID JA TOOTED

(vastavalt artikli 1 lõikele 4)

Tuumaenergia

2612	Uraani- ja tooriumimaagid ning -kontsentraadid.
2612 10	Uraanimaagid ja -kontsentraadid.
2612 20	Tooriumimaagid ja -kontsentraadid.
2844	Radioaktiivsed keemilised elemendid ja radioaktiivsed isotoobid (sh lõhustuvad ja fertiilsed keemilised elemendid ning isotoobid) ja nende ühendid; neid tooteid sisaldavad segud ja jäägid.
2844 10	Looduslik uraan ja selle ühendid.
2844 20	Isotoobiga ²³⁵ U rikastatud uraan ja selle ühendid; plutoonium ja selle ühendid.
2844 30	Vähendatud ²³⁵ U-sisaldusega uraan ja selle ühendid; toorium ja selle ühendid.
2844 40	Radioaktiivsed elemendid, isotoobid ja ühendid (v.a alamrubriikide 2844 10, 2844 20 ja 2844 30 tooted).
2844 50	Tuumareaktorite kasutatud (kiiritatud) kütuseelemendid (kassetid).
2845 10	Raske vesi (deuteeriumoksiid).

Kivisüsi, maagaas, nafta ja naftatooted, elektrienergia

2701	Kivisöebriketid jm kivisöest toodetud tahkekütused.
2702	Ligniit, aglomeeritud või aglomeerimata, v.a gagaat.
2703	Turvas (sh allapanuks kasutatav turvas), aglomeeritud või aglomeerimata.
2704	Koks ja poolkoks kivisöest, ligniidist või turbast, aglomeeritud või aglomeerimata; retordisüsi.
2705	Kivisöegaas, veegaas, generaatorigaas jms gaasid (v.a naftagaasid jm gaasilised süsivesinikud).
2706	Kivisöe-, ligniidi- või turbatõrv ja muud mineraaltõrvad, dehüdratiseeritud või dehüdratiseerimata, osaliselt destilleeritud või destilleerimata, sh taastatud tõrvad.
2707	Õlid jm tooted kõrgel temperatuuril destilleeritud kivisöetõrvast; sarnased tooted, milles aromaatsete koostisosade kaal ületab mittearomaatsete oma (nt bensool, toluool, ksülool, naftaleen, muud aromaatsete süsivesinike segud, fenoolid, kreosootõlid jms).
2708	Kivisöetõrvast või muudest mineraalsetest tõrvadest saadud pigi ja pigikoks.
2709	Naftast ja bituminoosetest mineraalidest saadud toorõlid.
2710	Naftaõlid ja mineraalõlid (v.a toorõlid).
2711	Naftagaasid jm gaasilised süsivesinikud veeldatud: — maagaas, — propaan, — butaanid, — etüleen, propüleen, butüleen ja butadien (2711 14), — muud.

Gaasilises olekus:

- maagaas,
- muud.

- 2713 Naftakoks, naftabituumen jm nafta- või mineraalõlide tootmisjäätmel.
- 2714 Looduslik bituumen ja asfalt; bituumenkilt, põlevkivi ja õliliiavad; asfaltiigid ja asfaltkivimid.
- 2715 Looduslikul asfaldil või bituumenil, naftabituumenil, mineraaltörval või sellest saadud pigil põhinevad bituumenisegud (nt bituumenmastiks, vedeldatud bituumen).
- 2716 Elektrienergia.

Muu energia

- 4401 10 Küttepuit palkidena, halgudena, okstena, haokubudena vm kujul.
- 4402 Puusüsi (sh süsi puukoorest või pähklikoortest), aglomeeritud või aglomeerimata.
-

2. Lisa NI

**MÄÄRATLUSE "ENERGIASEKTORI MAJANDUSTEGEVUS" ALLA MITTEKUULUVAD
ENERGEETILISED MATERJALID JA TOOTED**

(vastavalt artikli 1 lõikele 5)

2707	Õlid jm tooted kõrgel temperatuuril destilleeritud kiviõldest; sarnased tooted, milles aromaatsete koostisosade kaal ületab mittearomaatsete oma (nt bensool, toluool, ksülool, naftaleen, muud aromaatsete süsivesinike segud, fenoolid, kreosootõlid jms).
4401 10	Küttepuit palkidena, halgudena, okstena, haokubudena vm kujul.
4402	Puusüsi (k.a süsi puukoorest või pähklikoortest), aglomeeritud või aglomeerimata.

3. Lisa TRM

TEAVITAMINE JA JÄRKJÄRGULINE KAOTAMINE (KAUBANDUSALASED INVESTEERIMISMEETMED)

(vastavalt artikli 5 lõikele 4)

1. Iga lepinguosaline teatab sekretariaadile kõik tema poolt kohaldatavad kaubanduslased investeerimismeetmed, mis ei ole kooskõlas artikli 5 sätetega:
 - a) 90 päeva jooksul alates käesoleva lepingu jõustumisest, kui lepinguosaline on ühinenud GATTiga; või
 - b) 12 kuu jooksul alates käesoleva lepingu jõustumisest, kui lepinguosaline ei ole ühinenud GATTiga.

Kõnealused üld- või erialustel kohaldatavad kaubanduslased investeerimismeetmed tehakse teatavaks koos nende peamiste omadustega.

2. Diskretsiooni alusel rakendatavate kaubandusalaste investeerimismeetmete puhul tuleb teatada igast rakendamisjuhust eraldi. Teavet, mis võiks kahjustada ettevõtete seaduslikke kaubandushuve, ei ole vaja avaldada.

3. Iga lepinguosaline kaotab kõik lõike 1 alusel teatavaks tehtud kaubanduslased investeerimismeetmed:

- a) kahe aasta jooksul alates käesoleva lepingu jõustumisest, kui lepinguosaline on ühinenud GATTiga; või
- b) kolme aasta jooksul alates käesoleva lepingu jõustumisest, kui lepinguosaline ei ole ühinenud GATTiga;

4. Lõikes 3 sätestatud tähtaja jooksul ei tohi lepinguosaline muuta ühegi tema poolt lõike 1 alusel teatatud kaubandusalase investeerimismeetme tingimusi, võrreldes käesoleva lepingu jõustumiskuupäeval kehtinud tingimustega, kui see suurendaks vastuolu käesoleva lepingu artikli 5 sätetega.

5. Olenemata lõike 4 sätetest, võib lepinguosaline, et mitte seada ebasoodsasse olukorda olemasolevaid ettevõtteid, kelle suhtes lõike 1 alusel teatatud kaubandusalane investeerimismeede kehtib, järkjärgulise kaotamise ajal kohaldada kõnealust meedet ka uue investeeringu suhtes, kui:

- a) investeeringuga hõlmatud tooted on sarnased olemasolevate ettevõtete toodetega; ning
- b) kohaldamine on vajalik uute investeeringute ja olemasolevate ettevõtete vaheliste konkurentsitingimuste moonutamise vältimiseks.

Mis tahes sel viisil uue investeeringu suhtes kohaldatav kaubandusalane investeerimismeede tehakse teatavaks sekretariaadile. Sellise kaubandusalase investeerimismeetme tingimused peavad oma konkurentsimojult olema võrdväärsed varem loodud ettevõtete suhtes kohaldatavatega ja see meede tuleb kaotada viimastega ühel ajal.

6. Kui riik või piirkondliku majandusintegratsiooni organisatsioon ühineb käesoleva lepinguga pärast lepingu jõustumist:

- a) esitatakse lõigetes 1 ja 2 nimetatud teade lõikes 1 nimetatud tähtaegadest hilisemal või ühinemiskirja hoiuleandmisel; ning
- b) järkjärgulise kaotamise tähtaeg on lõikes 3 sätestatud tähtaegadest hilisem või kuupäev, mil leping kõnealuse riigi või piirkondliku majandusintegratsiooni organisatsiooni suhtes jõustub.

4. Lisa N

**NENDE LEPINGUOSALISTE LOETELU, KES NÕUAVAD, ET TRANSIIT HÕLMAKS VÄHEMALT
KOLME ERI TERRITOORIUMI**

(vastavalt artikli 7 lõike 10 punktile a)

1. Kanada ja Ameerika Ühendriigid

5. Lisa VC

**NENDE LEPINGUOSALISTE LOETELU, KES ON VABATAHTLIKULT VÕTNUD SIDUVAID
KOHUSTUSI ARTIKLI 10 LÕIKE 3 OSAS**

(vastavalt artikli 10 lõikele 6)

—

6. Lisa ID

**NENDE LEPINGUOSALISTE LOETELU, KES VASTAVALT ARTIKLILE 26 EI LUBA INVESTORIL SAMA
VAIDLUST HILJEM UUESTI RAHVUSVAHELISELE VAHEKOHTULE ESITADA**

(vastavalt artikli 26 lõike 3 punkti b alapunktile i)

1. Ameerika Ühendriigid	13. Kreeka
2. Aserbaidžaan	14. Küpros
3. Austraalia	15. Norra
4. Bulgaaria	16. Poola
5. Euroopa ühendused	17. Portugal
6. Hispaania	18. Rootsi
7. Horvaatia	19. Rumeenia
8. Iirimaa	20. Sloveenia
9. Itaalia	21. Soome
10. Jaapan	22. Tšehhi Vabariik
11. Kanada	23. Ungari
12. Kasahstan	24. Venemaa Föderatsioon
-

7. Lisa IA

**NENDE LEPINGUOSALISTE LOETELU, KES EI LUBA INVESTORIL VÕI LEPINGUOSALISEL
ARTIKLI 10 LÕIKEGA 1 SEOTUD VAIDLUST ESITADA RAHVUSVAHELISELE VAHEKOHTULE**

(vastavalt artikli 26 lõike 3 punktile c ja artikli 27 lõikele 2)

1. Austraalia
 2. Kanada
 3. Norra
 4. Ungari
-

8. Lisa P

ERIPROTSEDUUR KOHALIKU TASANDI VAIDLUSTEKS

(vastavalt artikli 27 lõike 3 punktile i)

I OSA

1. Austraalia
2. Kanada

II OSA

1. Kui kohus leiab otsust tehes, et lepinguosalise (edaspidi "vastutav pool") piirkondliku või kohaliku omavalitsuse või asutuse meede ei ole kooskõlas käesoleva lepingu mõne sättega, võtab vastutav pool talle kättesaadavaid põhjendatud meetmeid lepingu järgimise tagamiseks kõnealuse meetme osas.
2. Vastutav pool esitab 30 päeva jooksul alates otsuse tegemisest sekretariaadile kirjaliku teate oma kavatsuste kohta seoses selle meetme osas lepingu järgmise tagamisega. Sekretariaat esitab teate esimesel võimalusel harta konverentsile, tehes seda hiljemalt teate saamisele järgneval harta konverentsi kohtumisel. Kui lepingu järgimist ei ole võimalik tagada viivitamata, antakse vastutavale poolele selleks mõistlik ajavahemik. Mõistliku ajavahemiku lepivad kokku vaidluse mõlemad pooled. Kui nimetatud kokkuleppele ei jõuta, esitab vastutav pool mõistliku tähtaja harta konverentsile heakskiitmiseks.
3. Kui vastutav pool ei taga mõistliku ajavahemiku jooksul lepingu järgimist asjaomase meetme osas, püüab ta vaidluspooleks oleva teise lepinguosalise (edaspidi "kahjustatud pool") taotlusel kahjustatud poolega kokku leppida hüvitise suhtes, mis oleks mõlemat poolt rahuldav lahendus.
4. Kui 20 päeva jooksul alates kahjustatud poole taotlusest ei ole rahuldava hüvitise suhtes kokku lepitud, võib kahjustatud pool harta konverentsi loal peatada oma selliste lepingujärgsete kohustuste täitmise vastutava poole ees, mida ta peab samaväärseks kõnealuse meetmega täitmatajätud kohustustega, kuni lepinguosalisel on saavutanud kokkuleppe vaidluse lahendamise osas või kuni mittevastav meede on viidud lepinguga vastavusse.
5. Otsustades, milliste kohustuste täitmist peatada, kohaldab kahjustatud pool järgmisi põhimõtteid ja protseduure:
 - a) kahjustatud pool püüab esialgu peatada kohustuste täitmise lepingu sama osa suhtes, milles kohus on leidnud rikkumise;
 - b) kui kahjustatud pool leiab, et kohustuste täitmise peatamine lepingu sama osa suhtes ei ole võimalik või asjakohane, võib ta püüda peatada kohustuste täitmist lepingu teistes osades. Kui kahjustatud pool otsustab käesoleva punkti alusel taotleda luba kohustuste täitmise peatamiseks, esitab ta harta konverentsile loa saamiseks esitatavas taotluses selle põhjused.
6. Vastutava poole kirjalikul taotlusel, mis saadetakse kahjustatud poolele ja otsuse teinud kohtu eesistujale, otsustab kohus, kas kahjustatud pool on peatanud liiga paljude kohustuste täitmise ning kui see on nii, siis kui suures ulatuses. Kui kohut ei ole võimalik uuesti kokku kutsuda, teevad kõnealuse otsuse üks või mitu peasekretäri poolt määratud vahekohtunikku. Käesoleva lõike kohased otsused tehakse 60 päeva jooksul alates kohtule esitatud taotlusest või peasekretäri poolsest vahekohtuniku määramisest. Kohustuste täitmist ei või peatada enne otsust, mis on lõplik ja siduv.
7. Kohustuste täitmise peatamisel vastutava poole ees teeb kahjustatud pool kõik võimaliku, et mitte kahjustada teiste lepinguosaliste käesolevast lepingust tulenevaid õigusi.

9. Lisa G

**GATTi JA SELLEGA SEOTUD DOKUMENTIDE SÄTETE KOHALDAMIST REGULEERIVAD ERANDID
JA EESKIRJAD**

(vastavalt artikli 29 lõike 2 punktile a)

1. Vastavalt artikli 29 lõike 2 punktile a ei kohaldata GATT 1947 ja sellega seotud dokumentide järgmisi sätteid:

a) **Üldine tolli- ja kaubanduskokkulepe**

II	Kontsessioonide loendid (ja üldise tolli- ja kaubanduskokkuleppe loendid)
IV	Kinofilmidega seotud erisätted
XV	Valuutakokkulepped
XVIII	Majandusarengu riiklik toetamine
XXII	Konsulterimine
XXIII	Kehtetuks tunnistamine või kahjustamine
XXV	Lepinguosaliste ühismeetmed
XXVI	Aktsepteerimine, jõustumine ja registreerimine
XXVII	Kontsessioonide peatamine ja tühistamine
XXVIII	Loendite muutmine
XXVIIIa	Tolliläbirääkimised
XXIX	Käesoleva kokkuleppe ja Havanna harta vahekord
XXX	Muudatused
XXXI	Lepingust taganemine
XXXII	Lepinguosalised
XXXIII	Ühinemine
XXXV	Kokkuleppe kohaldamata jätmise teatavate lepinguosaliste vahel
XXXVI	Põhimõtted ja eesmärgid
XXXVII	Kohustused
XXXVIII	Ühismeetmed
Lisa H	XXVI artikliga seonduv
I lisa	Märkused ja lisasätted (eespool nimetatud GATTi artiklitega seonduvad)

Arenguotstarbelised kaitsemeetmed.

Kokkulepped teatamise, konsulterimise, vaidluste lahendamise ja järelevalve kohta.

b) Seotud dokumendid*i) Kaubavahetuse tehniliste tõkete leping (standardite koodeks)*

Preambul (punktid 1, 8 ja 9)

- 1.3. Üldsätted
- 2.6.4. Tehniliste eeskirjade ja standardite koostamine, vastuvõtmine ja kohaldamine keskkvalitsus-organite poolt
- 10.6. Teave tehniliste eeskirjade, standardite ja sertifitseerimissüsteemide kohta
- 11. Tehniline abi teistele pooltele
- 12. Arengumaade eri- ja diferentseeritud kohtlemine
- 13. Tehniliste kaubandustõkete komitee
- 14. Konsultatsioonid ja vaidluste lahendamine
- 15. Lõppsätted (v.a 15.5 ja 15.13)
- 2. lisa Tehnilised ekspertrühmad
- 3. lisa Vaekogud

*ii) Riigihankeleping**iii) Artiklite VI, XVI ja XXIII tõlgendamise ja kohaldamise leping (subsiidiumid ja tasakaalustusmeetmed)*

- 10. Ekspordisubsiidiumid teatavatele põhisaadustele
- 12. Konsultatsioonid
- 13. Lepitamine, vaidluste lahendamine ja lubatud vastumeetmed
- 14. Arengumaad
- 16. Subsiidiumide ja tasakaalustusmeetmete komitee
- 17. Lepitamine
- 18. Vaidluste lahendamine
- 19.2. Aktsepteerimine ja ühinemine
- 19.4. Jõustumine
- 19.5. a) Siseriiklikud õigusaktid
- 19.6. Kontrollimine
- 19.7. Muudatused
- 19.8. Lepingust taganemine
- 19.9. Käesoleva lepingu mittekohaldamine teatavate allakirjutajate vahel
- 19.11. Sekretariaat
- 19.12. Hoiuleandmine
- 19.13. Registreerimine

iv) Artikli VII rakendamise leping (tolliväärtuse määramine)

- 1.2. b) iv) Tehinguväärtus
- 11.1. Tolliväärtuse määramine
- 14. Lisade kohaldamine (teine lause)
- 18. Institutsioonid (tolliväärtuse komitee)

- 19. Konsulteerimine
- 20. Vaidluste lahendamine
- 21. Eri- ja diferentseeritud režiimid arengumaade suhtes
- 22. Aktsepteerimine ja ühinemine
- 24. Jõustumine
- 25.1. Siseriiklikud õigusaktid
- 26. Kontrollimine
- 27. Muudatused
- 28. Lepingust taganemine
- 29. Sekretariaat
- 30. Hoiuleandmine
- 31. Registreerimine
- II lisa Tolliväärtuse määramise tehniline komitee
- III lisa *Ad hoc* vaekogud

Artikli VII rakendamise lepingu protokoll (v.a I.7 ja I.8; koos vastava vajaliku sissejuhatava tekstiga)

v) *Impordi litsentsimise protseduuride leping*

- 1.4. Üldsätted (viimane lause)
- 2.2. Impordi automaatne litsentsimine (joonealune märkus 2)
- 4. Institutsioonid, konsultatsioonid ja vaidluste lahendamine
- 5. Lõppsätted (v.a lõige 2)

vi) *Artikli VI rakendamise leping (dumpinguvastane koodeks)*

- 13. Arengumaad
- 14. Dumpinguvastase tegevuse komitee
- 15. Konsultatsioonid, lepitamine ja vaidluste lahendamine
- 16. Lõppsätted (v.a lõiked 1 ja 3)

vii) *Veiseliha käsitlev kokkulepe*

viii) *Rahvusvaheline piimatooteid käsitlev kokkulepe*

ix) *Tsiviillennukikaubanduse leping*

x) *Deklaratsioon maksebilansiga seoses võetavate kaubandusmeetmete kohta.*

c) **Kõik muud GATTi ja seotud dokumentide sätted, mis käsitlevad:**

- i) majandusarengu riiklikku toetamist ning arengumaade kohtlemist, välja arvatud 28. novembri 1979. aasta otsuse (L/4903) punktid 1–4 diferentseeritud kohtlemise ja enamsoodustusrežiimi, vastastikuse kohtlemise ja arengumaade täielikuma kaasamise kohta;
- ii) erialakomiteede ja muude allinstitutsioonide loomist või tegevust;
- iii) allakirjutamist, ühinemist, jõustumist, taganemist, hoiuleandmist ja registreerimist.

- d) Kõik lepingud, kokkulepped, otsused, käsituslepped või muud ühismeetmed vastavalt punktides a–c loetletud sätetele.
2. Lepinguosalised kohaldavad GATTiga mitteühinenud lepinguosaliste meetmete suhtes maksebilansiga seoses võetavaid kaubandusmeetmeid käsitleva deklaratsiooni sätteid, kuivõrd see on käesoleva lepingu teisi sätteid arvesse võttes võimalik.
3. Artikli 29 lõike 2 punktiga a kohaldatavate sätete alusel nõutavate teadete osas:
- a) esitavad lepinguosalisel, kes ei ole ühinenud GATTi ega sellega seotud dokumentidega, oma teated sekretariaadile. Sekretariaat edastab teadete koopiaid kõikidele lepinguosalistele. Sekretariaadile saadetavad teated peavad olema mõnes käesoleva lepingu autentses keeles. Lisatud dokumendid võivad olla üksnes lepinguosalise keeles;
- b) ei kohaldata käesoleva lepingu osaliste suhtes, kes on ühinenud ka GATTi ja sellega seotud dokumentidega, selliseid nõudeid, mis sisaldavad eraldi teatamistingimusi.
4. Tuumamaterjalidega kauplemist võib reguleerida Euroopa energiaharta konverentsi lõppaktis sisalduvates käesoleva lõikega seotud deklaratsioonides viidatud kokkulepetega.
-

10. Lisa TFU

ENDISE NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKE VABARIIKIDE LIIDU RIIKIDE KAUBANDUSKOKKULEPETE SÄTTED

(vastavalt artikli 29 lõike 2 punktile b)

1. Kõik käesolevale lepingule alla kirjutanud või sellega ühinenud pooled teatavad ise või nende nimel teatatakse kirjalikult artikli 29 lõike 2 punktis b nimetatud kokkulepetest sekretariaadile järgmiselt:
 - a) kokkuleppe puhul, mis kehtib kolme kuu möödumisel kuupäevast, mil esimene nimetatud pooltest käesolevale lepingule alla kirjutab või annab hoiule oma ühinemiskirja, hiljemalt kuue kuu jooksul alates kõnealuse allakirjutamise või hoiuleandmise kuupäevast; ning
 - b) kokkuleppe puhul, mis jõustub pärast punktis a nimetatud kuupäeva, piisava aja jooksul enne selle jõustumist teiste käesolevale lepingule allakirjutanud või sellega ühinenud riikide või piirkondliku majandusintegratsiooni organisatsioonide (edaspidi "huvitatud pooled") suhtes, et neil oleks piisav võimalus kokkulepe läbi vaadata ning teha enne jõustumist selle kohta esildisi selle pooltele ning harta konverentsile.
2. Teade sisaldab järgmist:
 - a) kokkuleppe originaaltekstid kõikides keeltes, milles see on alla kirjutatud;
 - b) lisa EM punktidele vastav konkreetsete energeetiliste materjalide ja toodete kirjeldus, mille suhtes seda kohaldatakse;
 - c) artikli 29 lõike 2 punktiga a kohaldatav GATTi ja sellega seotud dokumentide iga asjakohase sättega seotud eraldi selgitus asjaolude kohta, mille tõttu ei ole kokkuleppe pooltel võimalik või sobilik asjakohast sätet täielikult täita;
 - d) erimeetmed, mida iga kokkuleppe pool võtab seoses punktis c nimetatud asjaoludega; ning
 - e) poolte programmide kirjeldus kokkuleppe mittevastavate sätete järkjärguliseks kaotamiseks ning lõplikuks tühistamiseks.
3. Lõike 1 alusel teatavaks tehtud kokkuleppe pooled annavad huvitatud pooltele piisava võimaluse nendega kõnealuse kokkuleppe asjus konsulteerida ning võtavad arvesse nende esildisi. Mõne huvitatud poole taotlusel arutab kokkulepet harta konverents, kes võib vastu võtta sellega seotud soovitusi.
4. Harta konverents vaatab korrapäraselt läbi lõike 1 alusel teatavaks tehtud kokkulepete rakendamise ning edusammud selliste sätete kaotamisel, mis ei ole kooskõlas GATTi ja sellega seotud dokumentide sätetega, mille kohaldamine on ette nähtud artikli 29 lõike 2 punktiga a. Mõne huvitatud poole taotlusel võib harta konverents vastu võtta kõnealust kokkulepet käsitlevaid soovitusi.
5. Artikli 29 lõike 2 punktis b nimetatud kokkuleppe jõustumist võib eriti kiireloomulistel juhtudel lubada ilma lõike 1 punktis b ning lõigetes 2 ja 3 sätestatud teatamise ja konsulteerimiseta, kui kõnealune teatamine toimub ning võimalus konsulteerimiseks antakse viivitamata. Sellisel juhul teevad kokkuleppe pooled selle teksti siiski vastavalt lõike 2 punktile a teatavaks kohe pärast jõustumist.
6. Lepinguosalised, kes on või saavad artikli 29 lõike 2 punktis b nimetatud kokkuleppe poolteks, kohustuvad piirama selle mittevastavust artikli 29 lõike 2 punktiga a kohaldamiseks ettenähtud GATTi ja sellega seotud dokumentide sätetele nende juhtudega, mil on vaja reguleerida erandlike asjaoludega seonduvat, ning rakendavad kokkulepet selliselt, et see kalduks võimalikult vähe kõnelustest sätetest kõrvale. Nad teevad kõik jõupingutused heastavate meetmete võtmiseks lähtuvalt huvitatud poole esildistest ning harta konverentsi soovitustest.

11. Lisa D

AJUTISED SÄTTED KAUBANDUSVAIDLUSTE LAHENDAMISEKS

(vastavalt artikli 29 lõikele 7)

1. a) Omavahelistes suhetes püüavad lepinguosaliselised koostöö ja konsulteerimise kaudu saavutada vastastikku rahuldava lahenduse igale olemasolevaid meetmeid käsitlevale vaidlusele, mis võib oluliselt mõjutada artikli 5 või artikli 29 alusel kaubanduse suhtes kohaldatavate sätete täitmist.
 - b) Lepinguosaline võib teisele lepinguosalisele esitada kirjaliku taotluse konsultatsioonideks teise lepinguosalise sellise olemasoleva meetme osas, mis tema arvates võib oluliselt mõjutada artikli 5 või artikli 29 alusel kaubanduse suhtes kohaldatavate sätete täitmist. Konsultatsioone taotlev lepinguosaline viitab võimalikult palju meetmele, millega kaebus seondub, ning märgib ära tema arvates asjakohased artikli 5 või artikli 29 ning GATTi ja sellega seotud dokumentide sätted. Käesoleva punkti kohased konsulteerimistaotlused esitatakse sekretariaadile, kes teavitab lepinguosalisi korrapäraselt käimasolevatest konsultatsioonidest, mis on teatavaks tehtud.
 - c) Lepinguosaline käsitleb kirjalikus taotluses sisalduvat või selle vastusena saadud või konsultatsioonide käigus saadud mis tahes salajast või ärisaladuse alla kuuluvat teavet, mille selline staatus on talle teatavaks tehtud, samamoodi, kui seda käsitleb teavet andev lepinguosaline.
 - d) Kui lepinguosaline püüab lahendada tema ja teise lepinguosalise vahelisi küsimusi, mis lepinguosalise arvates mõjutavad artikli 5 või artikli 29 alusel kaubanduse suhtes kohaldatavate sätete täitmist, püüavad konsultatsioonides või muus vaidluse lahendamise menetluses osalevad lepinguosaliselised igal juhul vältida lahendust, mis kahjustab kauplemist mis tahes kolmanda lepingupoolega.
2. a) Kui lepinguosaliselised ei ole 60 päeva jooksul alates lõike 1 punktis b nimetatud konsulteerimistaotluse saamisest vaidlust lahendanud ega leppinud kokku selle lahendamises lepitamise, vahenduse, vahekohtu või muu meetme abil, võib kumbki lepinguosaline esitada sekretariaadile taotluse vaekogu loomiseks vastavalt punktidele b–f. Taotlev lepinguosaline avaldab oma taotluses vaidluse sisu ning märgib, millised artikli 5 või 29 ning GATTi ja sellega seotud dokumentide sätted on tema arvates asjakohased. Sekretariaat edastab taotluse koopiad viivitamata kõikidele lepinguosalistele.
 - b) Vaidluse lahendamisel võetakse arvesse teiste lepinguosaliste huve. Igal teisel lepinguosalisel, kellel on käsitletava küsimuse vastu oluline huvi, on õigus anda vaekogule selgitusi ning esitada kirjalikke avaldusi, tingimusel et nii vaidlevad lepinguosaliselised kui ka sekretariaat on saanud tema huvi käsitleva kirjaliku teate hiljemalt vaekogu moodustamise kuupäevaks, nagu see on määratletud punktis c.
 - c) Vaekogu loetakse moodustatuks 45 päeva möödumisel lepinguosalise punkti a kohase kirjaliku taotluse kättesaamisest sekretariaadi poolt.
 - d) Vaekogu koosneb kolmest liikmest, kelle valib peasekretär lõikes 7 sätestatud nimekirjast. Kui vaidlevad lepinguosaliselised ei lepi kokku teisiti, ei tohi vaekogu liikmed olla vaidluspooled olevate ega vastavalt punktile b oma huvi vaidluses avaldanud lepinguosalise kodanikud ega selliste piirkondliku majandusintegratsiooni organisatsiooni liikmesriikide kodanikud, mis on vaidluspooled või on vastavalt punktile b avaldanud oma huvi vaidluses.
 - e) Vaidlevad lepinguosaliselised vastavad vaekogu liikmete määramise otsusele 10 päeva jooksul ning ei ole määramiste vastu tungiva põhjusega.
 - f) Vaekogu liikmed tegutsevad iseseisvalt ning ei taotle ega võta vastu juhiseid mis tahes valitsusorganilt või muult asutuselt. Iga lepinguosaline kohustub neid põhimõtteid austama ega püüa vaekogu liikmeid nende ülesannete täitmisel mõjutada. Vaekogu liikmete valimisel pööratakse tähelepanu nende sõltumatuse tagamisele ning piisavalt erinevate taustade ja ulatuslike kogemuste esindatusele vaekogus.
 - g) Sekretariaat teatab vaekogu koosseisu määramisest viivitamata kõikidele lepinguosalistele.

3. a) Harta konverents võtab käesoleva lisa alusel vastu vaekogu töökorra. Töökord on võimalikult sarnane GATTis ja sellega seotud dokumentides sisalduvaga. Vaekogul on ka õigus võtta vastu täiendav töökorra, mis ei ole vastuolus harta konverentsi poolt vastuvõetud töökorra ega käesoleva lisaga. Vaekogus arutamise puhul on mõlemal vaidleval lepinguosalisel ning igal teisel lepinguosalisel, kes on vastavalt lõike 2 punktile b avaldanud oma huvi, õigus vähemalt ühel korral vaekogu ees selgitusi anda ning esitada kirjalik avaldus. Vaidlaval lepinguosalistel on ka kirjaliku vastuväite esitamise õigus. Vaekogu võib igale teisele lepinguosalisele, kes on vastavalt lõike 2 punktile b huvi avaldanud, võimaldada juurdepääsu vaekogule esitatud kirjalikele avaldustele, kui selleks annab nõusoleku avalduse teinud lepinguosaline.

Vaekogu arutelud on konfidentsiaalsed. Vaekogu hindab objektiivselt talle esitatud küsimusi, sealhulgas vaidluse fakte ning meetmete vastavust artikli 5 või 29 alusel kaubandusele kohaldatavatele sätetele. Oma ülesandeid täites konsulteerib vaekogu vaidlevate lepinguosalistega ning annab neile piisava võimaluse jõuda vastastikküsi rahuldavale kokkuleppele. Kui vaidlevad lepinguosalised ei lepi kokku teisiti, tugineb vaekogu otsustamisel vaidlevate lepinguosaliste esitatud argumentidele ja avaldustele. Vaekogu juhendab GATTi ja sellega seotud dokumentide tõlgendustest GATTi raames ning ei sea küsimuse alla mis tahes GATTiga ühinenud lepinguosalise poolsete selliste meetmete vastavust artiklile 5 või 29, mida ta kohaldab teiste GATTi osaliste suhtes, kelle osas ta juhendab GATTist, ning mida nimetatud teised pooled ei ole GATTi alusel vaidlustanud.

Kui vaidlevad lepinguosalised ei lepi kokku teisiti, tuleb kõik vaekoguga seotud protseduurid, sealhulgas lõpparuande esitamine, lõpule viia 180 päeva jooksul alates vaekogu loomise kuupäevast; suutmatus kõiki protseduure kõnealuse ajavahemiku jooksul lõpule viia ei mõjuta siiski lõpparuande kehtivust.

- b) Vaekogu määrab kindlaks oma jurisdiktsiooni; nimetatud kindlaksmääramine on lõplik ja siduv. Vaekogu arutab vaidleva lepinguosalise mis tahes vastuväidet, et vaidlus ei kuulu vaekogu jurisdiktsiooni alla, ning otsustab, kas käsitada seda eelküsimusena või liita see vaidlusküsimustega.
- c) Kui esitatakse kaks või enam taotlust vaekogu loomiseks seoses sarnase sisuga vaidlustega, võib peasekretär kõikide vaidlevate lepinguosaliste nõusolekul määrata ühe vaekogu.
4. a) Pärast vastuväidete arutamist esitab vaekogu vaidlevatele lepinguosalistele oma kirjaliku aruande-eelnõu kirjeldava osa, mis sisaldab asjaolude kirjeldust ning vaidlevate poolte esitatud väidete kokkuvõtet. Vaidlevatele lepinguosalistele antakse võimalus esitada kirjeldava osa kohta vaekogu poolt määratud tähtaja jooksul kirjalikke märkusi.

Pärast lepinguosaliste märkuste esitamiseks määratud tähtaega esitab vaekogu vaidlevatele lepinguosalistele kirjaliku vahearuande, mis sisaldab nii kirjeldavaid osi kui ka vaekogu kavandatavaid järeldusi ja otsuseid. Vaekogu määratud tähtaja jooksul võib vaidlev lepinguosaline esitada vaekogule kirjaliku taotluse, et vaekogu vaataks enne lõpparuande esitamist läbi konkreetsed vahearuande aspektid. Enne lõpparuande esitamist võib vaekogu soovi korral kohtuda vaidlevate lepinguosalistega kõnealuses taotluses tõstatatud küsimuste arutamiseks.

Lõpparuanne sisaldab kirjeldavaid osi (sealhulgas asjaolude kirjeldus ning vaidlevate lepinguosaliste väidete kokkuvõte), vaekogu järeldusi ja otsuseid ning arutelu väidete osas, mis läbivaatamise käigus esitati vahearuande konkreetsete aspektide kohta. Lõpparuanne käsitleb kõiki vaekogule esitatud sisulisi küsimusi, mis on vajalikud vaidluse lahendamiseks, ning selles põhjendatakse vaekogu otsuseid.

Vaekogu esitab lõpparuande, saates selle viivitamata sekretariaadile ning vaidlevatele lepinguosalistele. Sekretariaat edastab lõpparuande koos võimalike kirjalike seisukohtadega, mille lisamist vaidlevad lepinguosalised soovivad, esimesel võimalusel kõikidele lepinguosalistele.

- b) Kui vaekogu otsustab, et lepinguosalise kehtestatud või säilitatav meede ei ole kooskõlas artikli 5 või 29 sättega või artikli 29 alusel kohaldatava GATTi või sellega seotud dokumendi sättega, võib vaekogu lõpparuandes soovitada, et lepinguosaline muudaks kõnealust meedet või loobuks sellest või tegutseks kooskõlas kõnealuse sättega.
- c) Vaekogu aruanded kiidab heaks harta konverents. Et harta konverentsil oleks piisavalt aega vaekogu aruannete arutamiseks, kiidab harta konverents aruande heaks alles 30 päeva möödumisel kuupäevast, mil sekretariaat selle kõikidele lepinguosalistele edastas. Lepinguosalised, kellel on vaekogu otsusele vastuväiteid, esitavad oma vastuväidete põhjendused kirjalikult sekretariaadile vähemalt 10 päeva enne kuupäeva, mil harta konverents aruande heakskiitmist arutab, ning sekretariaat edastab need viivitamata kõikidele lepinguosalistele. Vaidlaval lepinguosalistel ja lepinguosalistel, kes on avaldanud oma huvi vastavalt lõike 2 punktile b, on õigus igakülgseid osaleda kõnealust vaidlust käsitleva vaekogu aruande arutamisel harta konverentsil ning kõik nende seisukohad protokollitakse.

- d) Et tagada vaidluste tõhus lahendamine kõikide lepinguosaliste huvides, tuleb harta konverentsi poolt heakskiidetud vaekogu otsuseid ja soovitusi viivitamatult täita. Lepinguosaline, keda harta konverentsi poolt heakskiidetud vaekogu lõpparuande otsus või soovitus käsitleb, teatab harta konverentsile oma kavatsustest seoses nimetatud otsuse või soovituse täitmisega. Kui viivitamatu täitmine ei ole võimalik, selgitab asjaomane lepinguosaline harta konverentsile mittetäitmise põhjusi ning tal on neid selgitusi silmas pidades täitmiseks piisav ajavahemik. Vaidluste lahendamise eesmärk on mittevastavate meetmete muutmine või kaotamine.
5. a) Kui lepinguosaline ei ole mõistliku ajavahemiku jooksul harta konverentsi poolt heakskiidetud vaekogu lõpparuandes sisalduvat otsust või soovitusi täitnud, võib mittetäitmise tõttu kahjustatud vaidluspool saata mittetäitvale lepinguosalisele kirjaliku taotluse, et mittetäitev lepinguosaline alustaks läbirääkimisi vastastikku rahuldava hüvitise osas. Taotluse saamisel alustab mittetäitev lepinguosaline viivitamata selliseid läbirääkimisi.
- b) Kui mittetäitev lepinguosaline keeldub läbi rääkimast või kui lepinguosalsed ei ole saavutanud kokkulepet 30 päeva jooksul alates läbirääkimiste alustamise taotluse esitamisest, võib kahjustatud lepinguosaline esitada harta konverentsile kirjaliku taotluse, et saada luba oma artiklist 5 või 29 tulenevate kohustuste täitmise peatamiseks mittetäitva lepinguosalise ees.
- c) Harta konverents võib lubada kahjustatud lepinguosalisel peatada artikli 5 või 29 või GATTi või sellega seotud dokumentide sätetest tulenevate nende kohustuste täitmine mittetäitva lepinguosalise ees, mida kahjustatud lepinguosaline peab konkreetses olukorras võrdväärseteks.
- d) Kohustuste täitmise peatamine on ajutine ning seda rakendatakse üksnes seni, kui artiklile 5 või 29 mittevastavaks tunnistatud meede on kaotatud või kuni on saavutatud vastastikku rahuldav lahendus.
6. a) Enne kõnealuste kohustuste täitmise peatamist teavitab kahjustatud lepinguosaline mittetäitvat lepinguosalist kavandatava täitmise peatamise laadist ja ulatusest. Kui mittetäitev lepinguosaline esitab peasekretärile kirjaliku vastuväite kahjustatud lepinguosalise poolt kavandatava kohustuste täitmise peatamise ulatuse osas, edastatakse vastuväide allpool sätestatud viisil vahekohtule. Kavandatav kohustuste täitmise peatamine lükatakse edasi, kuni vahekohtumenetlus on lõppenud ning vahekohtu otsus on muutunud lõplikuks ja siduvaks vastavalt punktile e.
- b) Peasekretär moodustab vastavalt lõike 2 punktidele d–f vahekohtunike kogu, võimalusel samas koosseisus kui vaekogu, kes tegi lõike 4 punktis d nimetatud otsuse või soovituse, mis vaatab läbi kahjustatud lepinguosalise kavandatava kohustuste täitmise peatamise ulatuse. Kui harta konverents ei otsusta teisiti, võetakse vahekohtunike kogu töökord vastu lõike 3 punkti a alusel.
- c) Vahekohtunike kogu otsustab, kas kahjustatud lepinguosalise kavandatav kohustuste täitmise peatamise ulatus on saadud kahju silmas pidades ülemäärane ning kui see on nii, siis kui suurel määral. Kogu ei vaata läbi peatatud kohustuste laadi, välja arvatud sedavõrd, kui on hädavajalik peatatud kohustuste ulatuse kindlaksmääramiseks.
- d) Vahekohtunike kogu esitab kirjaliku otsuse kahjustatud ja mittetäitvale lepinguosalisele ning sekretariaadile 60 päeva jooksul alates kogu loomisest või muu tähtaja jooksul, mille lepivad kokku kahjustatud ja mittetäitev lepinguosaline. Sekretariaat esitab otsuse esimesel võimalusel harta konverentsile, tehes seda hiljemalt otsuse kättesaamisele järgneval harta konverentsi kohtumisel.
- e) Vahekohtunike kogu otsus on lõplik ja siduv 30 päeva möödumisel selle esitamisest harta konverentsile, pärast mida võib kahjustatud lepinguosaline alustada sellega lubatud soodustuste peatamist sellises ulatuses, nagu ta konkreetses olukorras samaväärseks peab, välja arvatud juhul, kui harta konverents otsustab enne 30päevase ajavahemiku möödumist teisiti.
- f) Kohustuste täitmise peatamisel mittetäitva lepinguosalise suhtes teeb kahjustatud lepinguosaline kõik võimaliku, et mitte kahjustada ühegi teise lepinguosalise kauplemist.
7. Iga lepinguosaline võib määrata kaks isikut, kes lepinguosaliste puhul, kes on ka GATTi osalised, ning juhul kui need isikud on nõus ning võimelised olema käesolevas lisas sätestatud vaekogude liikmeteks, on GATTi vaekogudesse määratavateks vaekogude liikmeteks. Peasekretär võib harta konverentsi heakskiidul samuti määrata kuni 10 isikut, kes on nõus ning võimelised olema vaekogude liikmeteks vaidluste lahendamisel

lõigete 2–4 alusel. Harta konverents võib lisaks otsustada samal eesmärgil määrata kuni 20 isikut, kes kuuluvad teiste rahvusvaheliste organisatsioonide vaidluste lahendamise nimekirjadesse ning on nõus ja võimelised olema vaekogude liikmeteks. Kõikide nimetatud viisil määratud isikute nimedest moodustatakse vaidluste lahendamisel kasutatav nimekiri. Isikuid määratakse rangelt objektiivsust, usaldusväärsust ja otsustuskindlust silmas pidades ning neil on suurimad võimalikud kogemused rahvusvahelise kaubanduse ja energiaga seotud küsimustes, eelkõige artikli 29 alusel kohaldatavate sätete vallas. Oma käesolevast lisast tulenevaid kohustusi täites ei ole määratud isikud seotud ühegi lepinguosalisega ega võta neilt vastu juhiseid. Isikud määratakse viieaastaseks ametiajaks, mis automaatselt pikeneb, kuni määratakse nende ametijärglased. Määratud isik, kelle ametiaeg lõpeb, jätkab kõikide ülesannete täitmist, milleks ta on käesoleva lisa alusel valitud. Määratud isiku surma, tagasiastumise või töövõimetuse korral on lepinguosalisel või peasekretäril olenevalt sellest, kes isiku määras, õigus määrata teine isik, kes on ametis kuni määratud isiku ametiaja lõpuni, kusjuures peasekretäri poolse määramise peab heaks kiitma harta konverents.

8. Olenemata käesoleva lisa sätetest, on soovitatav, et lepinguosalisel peaksid kogu vaidluste lahendamise menetluse kestel konsultatsioone vaidluse lahendamiseks.
 9. Harta konverents võib nimetada või määrata käesoleva lisaga sekretariaadile või peasekretäriks määratud ülesandeid täitma teisi organeid või isikuid.
-

12. Lisa B

HARTA KULUDE JAOTAMISE VALEM

(vastavalt artikli 37 lõikele 3)

1. Lepinguosaliste poolt tasumisele kuuluvad osamaksud määrab sekretariaat igal aastal kindlaks lähtuvalt protsendist, mis on sätestatud uusima kättesaadava ÜRO regulaarse majandusaruande viimases tabelis (millele lisanduvad andmed ÜROsse mittekuuluvate lepinguosaliste teoreetiliste osamaksude kohta).
2. Vajadusel osamakse korrigeeritakse tagamaks, et kõikide lepinguosaliste osamaksude summa on 100 %.

13. Lisa PA

**NENDE ALLAKIRJUTAJATE LOETELU, KES EI OLE NÕUS ARTIKLI 45 LÕIKE 3 PUNKTIS
b SÄTESTATUD AJUTISE KOHALDAMISE KOHUSTUSEGA**

(vastavalt artikli 45 lõike 3 punktile c)

1. Leedu
2. Poola
3. Saksamaa
4. Slovaki Vabariik
5. Tšehhi Vabariik
6. Ungari

14. Lisa T

LEPINGUOSALISTE ÜLEMINEKUMEETMED

(vastavalt artikli 32 lõikele 1)

Nende lepinguosaliste loetelu, kellel on õigus üleminekumeetmetele

Albaania	Poola
Armeenia	Rumeenia
Aserbaidžaan	Slovakkia
Bulgaaria	Sloveenia
Eesti	Tadžikistan
Gruusia	Tšehhi Vabariik
Horvaatia	Türkmenistan
Kasahstan	Ukraina
Kõrgõzstan	Ungari
Leedu	Usbekistan
Läti	Valgevene
Moldova	Venemaa Föderatsioon

Üleminekumeetmetega hõlmatud sätete loend

Säte	Lk
Artikli 6 lõige 2	261
Artikli 6 lõige 5	263
Artikli 7 lõige 4	265
Artikli 9 lõige 1	266
Artikli 10 lõige 7	267
Artikli 14 lõike 1 punkt d	267
Artikli 20 lõige 3	268
Artikli 22 lõige 3	269

Artikli 6 lõige 2

“Iga lepinguosaline tagab, et tema jurisdiktsiooni piires kehtivad vajalikud ja asjakohased seadused ning et neid jõustatakse viisil, mis võimaldab sekkuda ühepoolsele ja kooskõlastatud konkurentsivastasesse tegevusse energiasektoris.”

RIIK: ALBAANIA*Sektor*

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Albaanias puudub seadus konkurentsi kaitseks. 28. juuli 1993. aasta seadus nr 7746 süsivesinike kohta ja 17. veebruari 1994. aasta seadus mineeraalide kohta selliseid sätteid ei sisalda. Puudub seadus elektrienergia kohta, kuid see on ettevalmistamisel. Seadus kavatakse parlamendile esitada 1996. aasta lõpuks. Eespool nimetatud seadustesse kavatakse Albaania sisse viia konkurentsivastast tegevust käsitlevad sätted.

Lõpetamine

1. jaanuar 1998

RIIK: ARMEENIA*Sektor*

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Hetkel valitseb Armeenias enamikus energiasektorites riiklik monopol. Seadust konkurentsi kaitse kohta ei ole, seega konkurentsieskirju veel ei rakendata. Energiavaldkonna seadused puuduvad. Energiavaldkonna seaduste projektid kavatakse parlamendile esitada 1994. aastal. Kava kohaselt sisaldavad seadused konkurentsivastast tegevust käsitlevaid sätteid, mis oleksid kooskõlas EÜ konkurentsialaste õigusaktidega.

Lõpetamine

31. detsember 1997

RIIK: ASERBAIDŽAAN*Sektor*

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Monopolidevastased õigusaktid on väljatöötamisel.

Lõpetamine

1. jaanuar 2000.

RIIK: VALGEVENE*Sektor*

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Monopolidevastased õigusaktid on väljatöötamisel.

Lõpetamine

1. jaanuar 2000

RIIK: GRUUSIA*Sektor*

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Demonopoliseerimist käsitlevad seadused on Gruusias hetkel väljatöötamisel ning seepärast valitseb riigis senini monopol praktiliselt kõikide energiaallikate ja energiavarude osas, piirates konkurentsivõimalusi energia- ja kütusesektoris.

Lõpetamine

1. jaanuar 1999.

RIIK: KASAHSTAN*Sektor*

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Vastu on võetud seadus konkurentsi arendamise ja monopoolse tegevuse piiramise kohta (nr 656, 11. juuni 1991), kuid see on üldist laadi. Seadusandlust on vaja edasi arendada, eelkõige vastavate muudatuste või uue seaduse vastuvõtmise teel.

Lõpetamine

1. jaanuar 1998

RIIK: KÕRGÖZSTAN*Sektor*

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Vastu on juba võetud seadus monopolidevastase poliitika kohta. Tarvis on üleminekuperioodi kõnealuse seaduse sätete kohandamiseks energiasektorile, mis hetkel on riigi poolt rangelt reguleeritud.

Lõpetamine

1. juuli 2001.

RIIK: **MOLDOVA***Sektor*

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

29. jaanuari 1992. aasta seadusega monopoolse tegevuse piiramise ja konkurentsi arendamise kohta on ette nähtud organisatsiooniline ja õiguslik alus konkurentsi arendamiseks ning monopoolse tegevuse ennetamise, piiramise ja keelustamise meetmeteks; seadus on suunatud turumajanduslike tingimuste väljakujundamisele. Seaduses ei sätestata siiski konkreetseid meetmeid seoses konkurentsivastase tegevusega energiasektoris ning see ei hõlma kõiki artikli 6 nõudeid.

1995. aastal esitatakse parlamendile konkurentsiseaduse ning majanduse demonopoliseerimise riikliku programmi eelnõud. Energiaseaduse eelnõu, mis esitatakse parlamendile samuti 1995. aastal, hõlmab küsimusi seoses demonopoliseerimise ning konkurentsi arendamisega energiasektoris.

Lõpetamine

1. jaanuar 1998.

RIIK: **RUMEENIA***Sektor*

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Konkurentsieskirju Rumeenias veel ei rakendata. Konkurentsi kaitset käsitleva seaduse eelnõu on esitatud parlamendile ning see kavatsetakse vastu võtta 1994. aasta jooksul.

Eelnõu sisaldab konkurentsivastast tegevust käsitlevaid sätteid, mis on ühtlustatud EÜ konkurentsialaste õigusaktidega.

Lõpetamine

31. detsember 1996

RIIK: **VENEMAA FÖDERATSIOON***Sektor*

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Föderatsioon.

Kirjeldus

Vene Föderatsioonis on välja töötatud monopolidevastaste õigusaktide üldine raamistik, kuid muud õiguslikud ja organisatsioonilised meetmed monopolistliku tegevuse ning ebaausa konkurentsi ennetamiseks, piiramiseks ja likvideerimiseks tuleb eelkõige energiaspektori osas vastu võtta edaspidi.

Lõpetamine

1. juuli 2001.

RIIK: **SLOVEENIA***Sektor*

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Konkurentsi kaitse seadus, mis võeti vastu 1993. aastal ning avaldati ametlikus teatajas nr 18/93 käsitleb konkurentsivastast tegevust üldiselt. Kehativas seaduses sätestatakse ka konkurentsiküsimustega tegelevate organite loomise tingimused. Hetkel on peamine konkurentsiküsimustega tegelev organ majandussuhete ja arengu ministeeriumi konkurentsi kaitse büroo. Võttes arvesse energiaspektori olulisust, kavandatakse selle jaoks eraldi seadust, mistõttu täielikuks täitmiseks on vaja lisaagea.

Lõpetamine

1. jaanuar 1998.

RIIK: **TADŽIKISTAN***Sektor*

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

1993. aastal võeti Tadžikistanis vastu seadus demonopoliseerimise ja konkurentsi kohta. Tadžikistani raske majandusliku olukorra tõttu on seaduse kohaldamine siiski ajutiselt peatatud.

Lõpetamine

31. detsember 1997.

RIIK: **TÜRKMENISTAN***Lõpetamine*

Sektor

1. juuli 2001.

Kõik energiasektorid.

RIIK: **USBEKISTAN**

Valitsuse tasand

Sektor

Riik.

Kõik energiasektorid.

Kirjeldus

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Vastavalt Türkmenistani presidendi 21. oktoobri 1993. aasta määrusele nr 1532 loodi monopoolse tegevuse piiramise komitee, mis praegu tegutseb ning mille ülesandeks on kaitsta ettevõtteid ja teisi üksusi monopoolse tegevuse ning monopoolsete tavade eest ja edendada turupõhimõtete väljakujunemist konkurentsi ja ettevõtluse arendamise teel.

Usbekistanis on vastu võetud monopoolse tegevuse piiramise seadus, mis kehtib alates 1992. aasta juulist. Seadus (vastavalt artikli 1 lõike 3 sätetele) ei laiene siiski energiaspektori ettevõtete tegevusele.

On vaja edasi arendada õigusakte, mis reguleeriksid monopolidevastast tegevust energiaspektori majandustegevust arendavate ettevõtete osas.

Lõpetamine

1. juuli 2001.

Artikli 6 lõige 5

“Kui lepinguosaline leiab, et teise lepinguosalise territooriumil toimuv konkreetne konkurentsivastane tegevus kahjustab käesoleva artikli eesmärkidega seonduvat olulist huvi, võib lepinguosaline teist lepinguosalist sellest teavitada ning taotleda, et viimase konkurentsiküsimustega tegelevad organid algataksid asjakohased täitemeetmed. Teavitav lepinguosaline lisab kõnealusesse teatesse piisavad andmed, et teavitataval lepinguosalisel oleks võimalik tuvastada teavituse objektiks olev konkurentsivastane tegevus, ning märgib, et on võimalik mis tahes täiendava teabe andmine ja koostöö, mida teavitav lepinguosaline saab pakkuda. Teavitatav lepinguosaline või vajadusel asjaomased konkurentsiküsimustega tegelevad organid võivad konsulteerida teavitava lepinguosalise organitega ning käsitlevad teavitava lepinguosalise taotlust igakülselt, et otsustada täitemeetmete võtmine teates nimetatud konkurentsivastase tegevuse osas. Teavitatav lepinguosaline teeb teavitavale lepinguosalisele teatavaks oma otsuse või asjaomaste konkurentsiküsimustega tegelevate organite otsuse ning võib soovi korral teavitavale lepinguosalisele teatavaks teha otsuse põhjused. Täitemeetmete võtmisel teeb teavitatav lepinguosaline teavitavale lepinguosalisele teatavaks nende tulemused ning, kuivõrd see on võimalik, vahetulemused.”

RIIK: **ALBAANIA**

Valitsuse tasand

Sektor

Riik.

Kõik energiasektorid.

Kirjeldus

Valitsuse tasand

Armeenias ei ole loodud käesoleva lõike sätete täitmise järelevalvega tegelevaid organeid.

Riik.

Kõnealuste organite loomine kavatakse sätendada energiaseaduses ja konkurentsi kaitse seaduses.

Kirjeldus

Lõpetamine

Albaanias ei ole loodud konkurentsieeskirjade täitmise järelevalvet teostavaid organeid. Sellised organid nähakse ette konkurentsi kaitse seadusega, mille menetlemine kavatakse lõpule viia 1996. aastal.

31. detsember 1997.

*Lõpetamine*RIIK: **ASERBAIDŽAAN**

1. jaanuar 1999.

Sektor

RIIK: **ARMEENIA**

Kõik energiasektorid.

Sektor

Valitsuse tasand

Kõik energiasektorid.

Riik.

Kirjeldus

Monopolidevastased organid luuakse pärast monopolidevastaste õigusaktide vastuvõtmist.

Lõpetamine

1. jaanuar 2000.

RIIK: **VALGEVENE**

Sektor

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Monopolidevastased organid luuakse pärast monopolidevastaste õigusaktide vastuvõtmist.

Lõpetamine

1. jaanuar 2000.

RIIK: **GRUUSIA**

Sektor

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Demonopoliseerimist käsitlevad seadused on Gruusias hetkel väljatöötamisel ning seetõttu ei ole konkurentsiküsimustega tegelevaid organeid veel loodud.

Lõpetamine

1. jaanuar 1999.

RIIK: **KASAHSTAN**

Sektor

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Kasahstanis on loodud monopolidevastane komitee, kuid selle tegevust on vaja parandada nii seadusandlikust kui ka organisatsioonilisest küljest, et arendada välja tõhus konkurentsivastase tegevusega seotud kaebuste menetlemise mehhanism.

Lõpetamine

1. jaanuar 1998.

RIIK: **KÕRGÕZSTAN**

Sektor

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Kõrgõzstanis puuduvad konkurentsivastase tegevuse kontrollimehhanism ning vastavad õigusaktid. On vaja luua vajalikud monopolidevastased organid.

Lõpetamine

1. juuli 2001.

RIIK: **MOLDOVA**

Sektor

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Konkurentsialase käitumise kontrollimise eest Moldovas vastutab majandusministeerium. Halduseeskirjade rikkumisi käsitlevas seaduses on tehtud vastavad muudatused, millega nähakse ette karistused konkurentsieeskirjade rikkumise eest monopoolsetele ettevõtetele.

Konkurentsiseaduse eelnõu, mis on hetkel väljatöötamisel, sisaldab ka sätteid konkurentsieeskirjade täitmise järelevalve kohta.

Lõpetamine

1. jaanuar 1998.

RIIK: **RUMEENIA**

Sektor

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Rumeenias ei ole loodud käesoleva lõike sätete täitmise järelevalvega tegelevaid organeid.

Konkurentsieeskirjade täitmise järelevalve eest vastutavad institutsioonid on sätestatud konkurentsi kaitse seaduse eelnõus, mis kavatakse vastu võtta 1994. aasta jooksul.

Eelnõus sätestatakse ka üheksakuuline jõustamisperiood, mille kulgu arvestatakse selle avaldamisest.

Vastavalt Rumeenia ja Euroopa ühenduste vahel assotsiatsiooni loomist käsitlevale Euroopa lepingule anti Rumeeniale konkurentsieeskirjade rakendamiseks viieaastane üleminekuperiood.

Lõpetamine

1. jaanuar 1998.

RIIK: **TADŽIKISTAN***Sektor*

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Tadžikistanis on vastu võetud seadused demonopoliseerimise ja konkurentsi kohta, kuid konkurentsieskirjade täitmise järelevalvega tegelevad organid on alles loomisel.

Lõpetamine

31. detsember 1997.

RIIK: **USBKISTAN***Sektor*

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Usbekistanis on vastu võetud monopoolse tegevuse piiramise seadus, mis kehtib alates 1992. aasta juulist. Seadus (vastavalt artikli 1 lõike 3 sätetele) ei laiene siiski energiaspektori ettevõtete tegevusele.

Lõpetamine

1. juuli 2001.

Artikli 7 lõige 4

“Kui energeetiliste materjalide ja toodete transiiti ei ole võimalik kaubanduslikel tingimustel korraldada energiaedastusrajatiste kaudu, ei tee lepinguosalist takistusi uute mahtude loomiseks, välja arvatud juhul, kui lõikele 1 vastavate kehtivate õigusaktidega on ette nähtud teisiti.”

RIIK: **ASERBAIDŽAAN***Sektor*

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

On vaja vastu võtta energiaseaduste kogum, sealhulgas transiiti reguleerivad litsentsimisprotseduurid. Üleminekuperioodil on ette nähtud elektriülekandeliinide kaasajastamine ning mahtude loomine, et viia nende tehniline tase vastavusse ülemaailmsete nõuetega ning kohandada neid turumajanduse tingimustega.

Lõpetamine

31. detsember 1999.

RIIK: **BULGAARIA***Sektor*

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Bulgaarias puuduvad energeetiliste materjalide ja toodete transiiti reguleerivad seadused. Energiasektoris toimub üldine restruktureerimine, sealhulgas institutsionaalse raamistiku ning õigusaktide väljaarendamine.

Lõpetamine

Energeetiliste materjalide ja toodete transiidi alase seadusandluse täielikuks vastavusseviimiseks käesoleva sättega on vajalik seitsmeaastane üleminekuperiood.

1. juuli 2001.

RIIK: **VALGEVENE***Sektor*

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Hetkel on väljatöötamisel seadused seoses energia, maa ja muude küsimustega ning kuni nende lõpliku vastuvõtmiseni on uute energiaedastusvõimaluste loomise tingimused Valgevene territooriumil ebaselged.

Lõpetamine

31. detsember 1998.

RIIK: **GRUUSIA***Sektor*

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

On vaja ette valmistada antud küsimust käsitlevate seaduste kogum. Hetkel kehtivad Gruusias erinevate energiaallikate (elektrienergia, maagaas, naftatooted, kivisüsi) transpordi ja transiidi osas märkimisväärselt erinevad tingimused.

Lõpetamine

1. jaanuar 1999.

RIIK: **UNGARI***Sektor*

Elektritööstus.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Kehtivate õigusaktide kohaselt on kõrgepingeliinide rajamine ja käitamine riiklik monopol.

Ettevalmistamisel on uue õigusliku raamistiku loomine kõrgepingeliinide rajamise, käitamise ja omandiküsimuste osas.

Tööstus- ja kaubandusministeerium on juba algatanud uue elektrienergia-seaduse ettevalmistamise, mis mõjutab ka tsiviilseadustikku ja kontsessiooniseadust. Täitmiseni on võimalik jõuda pärast uue elektriseaduse ning seonduvate haldusaktide jõustumist.

Lõpetamine

31. detsember 1996.

RIIK: **POOLA***Sektor*

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Poola energiaseaduses, mis on viimases kooskõlastusetapis, sätestatakse uue õigusliku regulatsiooni loomine, mis sarnaneb turumajanduslikes riikides kohaldatavaga (energiakandjate tootmise, edastamise, jaotamise ja nendega kauplemise litsentsid). Kuni selle vastuvõtmiseni parlamendis on vaja käesolevast lõikest tulenevate kohustuste täitmine ajutiselt peatada.

Lõpetamine

31. detsember 1995.

Artikli 9 lõige 1

“Lepinguosalised tunnustavad avatud kapitaliturgude tähtsust, et soodustada kapitalivooge energeetiliste materjalide ja toodetega kauplemise rahastamiseks ning seoses energiaspektori majandustegevusse investeerimise ja selle toetamisega teiste, eelkõige üleminekujärgus majandusega lepinguosaliste territooriumil. Sellest tulenevalt püüab iga lepinguosaline soodustada teiste lepinguosaliste äriühingute ja kodanike juurdepääsu oma kapitaliturule, rahastamaks energeetiliste materjalide ja toodetega kauplemist ning investeerida energiaspektori majandustegevusse kõnealuste teiste lepinguosaliste territooriumil, vähemalt sama soodsatel tingimustel, kui sarnastel juhtudel kehtiksid tema enda äriühingute või kodanike või mis tahes muu lepinguosalise või kolmanda riigi äriühingute ja kodanike suhtes, võttes aluseks neist tingimustest soodsaimad.”

RIIK: **ASERBAIDŽAAN***Sektor*

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Vastavad õigusaktid on väljatöötamisel.

Lõpetamine

1. jaanuar 2000.

Lõpetamine

1. jaanuar 2000.

RIIK: **GRUUSIA***Sektor*

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Vastavad õigusaktid on väljatöötamisel.

Lõpetamine

1. jaanuar 1997.

RIIK: **VALGEVENE***Sektor*

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Vastavad õigusaktid on väljatöötamisel.

RIIK: **KASAHSTAN***Sektor*

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

RIIK: **KÕRGÕZSTAN**

Riik.

Sektor

Kõik energiasektorid.

Kirjeldus

Valitsuse tasand

Välisinvesteeringute seadus on heakskiitmisel, eesmärk on see parlamendis vastu võtta 1994. aasta sügisel.

Riik.

Kirjeldus

Lõpetamine

Vastavad õigusaktid on ettevalmistamisel.

1. juuli 2001.

Lõpetamine

1. juuli 2001.

Artikli 10 lõige 7 – Erimeetmed

“Iga lepinguosaline kohtleb teiste lepinguosaliste poolt tema territooriumil tehtud investeeringuid ning nendega seotud tegevust, sealhulgas haldamist, hoidmist, kasutamist, nendest kasusaamist või nende võõrandamist, vähemalt sama soodsalt, kui ta kohtleb oma investore või muu lepinguosalise või kolmanda riigi investore investeeringuid ning nendega seotud tegevust, sealhulgas haldamist, hoidmist, kasutamist, kasusaamist või võõrandamist, võttes aluseks neist soodsaima.”

RIIK: **BULGAARIA**

Sektor

Välismaalane võib omandada ehitisi, kuid ei või omandada maad.

Kõik energiasektorid.

Välismaalased või äriühingud, milles neil on enamusosalus, peavad taotleva loa järgmisteks tegevusteks:

Valitsuse tasand

— loodusvarade uurimine, kasutuselevõtt ja kaevandamine territoriaalmeres, mandrilaval või majandusvööndis,

Riik.

— kinnisvara omandamine ministrite nõukogu poolt määratud geograafilistes piirkondades,

Kirjeldus

— lube väljastab ministrite nõukogu või ministrite nõukogu poolt volitatud asutus.

Välismaalastel ei ole lubatud omandada maad. Äriühing, milles välisriigi isiku osalus on üle 50 %, ei tohi omandada põllumajandusmaad.

Lõpetamine

Välismaalased ja välisriigi juriidilised isikud ei saa seaduse järgi omandada maad muul viisil kui pärimise teel. Sel juhul peavad nad selle võõrandama.

1. juuli 2001.

Artikli 14 lõike 1 punkt d

“Iga lepinguosaline tagab tema territooriumil tehtud mis tahes muu lepinguosalise investeeringu puhul vabaduse teha tema territooriumile ning sealt välja ülekandeid, sealhulgas kanda üle:

väljamaksmata palku ja muid töötasusid töötajatele, keda seoses kõnealuse investeeringuga on kaasatud välismaalt;”

RIIK: **BULGAARIA**

Sektor

Kirjeldus

Kõik energiasektorid.

Enam kui 50 %lise välisosalusega äriühingute või ainuomanikuna registreeritud välisriigi isiku või välisriigi äriühingu Bulgaaria esinduse poolt tööle võetud välisriikide kodanikud, kes saavad töötasu Bulgaaria leevides, võivad osta välisvaluutat kuni 70 % ulatuses oma palgast, sealhulgas sotsiaalkindlustusmaksed.

Valitsuse tasand

Lõpetamine

Riik.

1. juuli 2001.

RIIK: UNGARI*Sektor*

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Vastavalt välismaalaste poolt Ungarisse tehtud investeeringute seaduse artiklile 33 võivad välisriikidest pärit tippjuhid, tegevjuhid, nõukogu

liikmed ja töötajad kuni 50 % tööandjalt saadud maksustamisjärgsest tulust üle kanda oma tööandja panga kaudu.

Lõpetamine

Käesoleva piirangu järkjärguline kaotamine oleneb Ungari edusammudest valuutavahetuse liberaliseerimise programmi vallas, mille lõppesmärk on vabalt konverteeritav forint. Piirang ei loo tõkkeid välisinvestoritele. Järkjärgulise kaotamise aluseks on artikli 32 sätted.

1. juuli 2001.

Artikli 20 lõige 3

“Iga lepinguosaline määrab ühe või mitu teabekeskust, kuhu võib saata taotlusi eespool nimetatud seaduste, määruste, kohtulahendite ja haldusotsuste kohta teabe saamiseks, ning teeb kõnealuse määramisotsuse viivitamata teatavaks sekretariaadile, kes teeb selle taotluse korral kättesaadavaks.”

RIIK: ARMEENIA*Sektor*

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Armeenias puuduvad seni ametlikud teabepunktid, kuhu võiks saata taotlusi teabe saamiseks asjakohaste õigusaktide kohta. Puudub ka teabekeskus. Kavas on selline keskus luua 1994. või 1995. aastal. Vajalik on tehniline abi.

Lõpetamine

31. detsember 1996.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Ametlikud teabebürood, mis võiksid anda teavet õigusaktide ja kohtuotsuste kohta, Valgevenes seni puuduvad. Kohtu- ja haldusotsuste avaldamise tava puudub.

Lõpetamine

31. detsember 1998.

RIIK: KASAHSTAN*Sektor*

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Alanud on teabepunktide loomine. Kohtu- ja haldusotsuseid Kasahstanis ei avaldata (v.a mõningad ülemkohtu otsused), kuna neid ei peeta õiguse allikateks. Kehtivate tavade muutmiseks on vaja pikka üleminekuperioodi.

Lõpetamine

1. juuli 2001.

RIIK: ASERBAIDŽAAN*Sektor*

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Aserbaidžaanis puuduvad seni ametlikud teabepunktid, kuhu võiks saata taotlusi teabe saamiseks asjakohaste õigusaktide kohta. Hetkel on nimetatud teave koondatud erinevatesse organisatsioonidesse.

Lõpetamine

31. detsember 1997.

RIIK: MOLDOVA*Sektor*

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

RIIK: VALGEVENE*Sektor*

Kõik energiasektorid.

Kirjeldus

On vaja luua teabepunktid.

Lõpetamine

31. detsember 1995.

RIIK: **VENEMAA FÖDERATSIOON**

Sektor

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Föderatsioon ja föderatsiooni kuuluvad vabariigid.

Kirjeldus

Venemaa Föderatsioonis puuduvad hetkel ametlikud teabepunktid, kuhu võiks esitada taotlusi teabe saamiseks asjakohaste õigusaktide kohta. Kohtu- ja haldusotsuseid ei peeta õiguse allikateks.

Lõpetamine

31. detsember 2000.

RIIK: **SLOVEENIA**

Sektor

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Sloveenias puuduvad seni ametlikud teabepunktid, kuhu võiks saata taotlusi teabe saamiseks asjakohaste õigusaktide kohta. Hetkel võib nimeta-

tud teavet saada erinevate ministeeriumide kaudu. Ettevalmistatav välisinvesteeringute seadus sätestab taolise teabepunkti loomise.

Lõpetamine

1. jaanuar 1998.

RIIK: **TADŽIKISTAN**

Sektor

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Tadžikistanis puuduvad seni teabepunktid, kuhu võiks esitada taotlusi teabe saamiseks asjakohaste õigusaktide kohta. Küsimus on üksnes rahastamises.

Lõpetamine

31. Detsember 1997.

RIIK: **UKRAINA**

Sektor

Kõik energiasektorid.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Olemasolevate seaduste läbipaistvust on vaja suurendada nõutava rahvusvahelise taseme saavutamiseks. Ukraina peab looma teabepunktid, mis annaksid teavet üldkohaldatavate õigusaktide, kohtuotsuste ja standardite kohta.

Lõpetamine

1. jaanuar 1998.

Artikli 22 lõige 3

“Iga lepinguosaline tagab, et kui ta loob või on loonud riikliku üksuse ning andnud sellele seadusandlikud, haldus- või muud täitevvõimu volitused, kasutab kõnealune üksus neid volitusi kooskõlas lepinguosalise käesolevast lepingust tulenevate kohustustega.”

RIIK: **TŠEHHI VABARIIK**

Sektor

Uraani- ja tuumatööstus.

Valitsuse tasand

Riik.

Kirjeldus

Et kasutada ära riigi materjalireservide ameti poolt kogutud uraanireserv, ei anta litsentse uraanimaagi ja -kontsentraatide, sealhulgas mujalt kui Tšehhist pärinevat uraani sisaldavate kütusevarraste impordiks.

Lõpetamine

1. juuli 2001.

2. LISA

OTSUSED ENERGIAHARTA LEPINGU KOHTA

Euroopa energiaharta konverents on vastu võtnud järgmised otsused.

1. Kogu lepingu kohta

Kui tekib vastuolu Lääne-Teravmägesid käsitleva 9. veebruari 1920. aasta lepingu (Svalbardi leping) ja energiaharta lepingu vahel, kohaldatakse konflikti suhtes Lääne-Teravmägesid käsitlevat lepingut, olenemata lepinguosaliste seisukohtadest Svalbardi lepingu osas. Kõnealuse konflikti korral või vaidluse puhul sellise konflikti olemasolu või ulatuse üle ei kohaldata energiaharta lepingu artiklit 16 ja V osa.

2. Artikli 10 lõike 7 kohta

Venemaa Föderatsioon võib nõuda, et välisosalusena äriühingud taotleksid föderaalomandis oleva vara rentimiseks seadusandliku nõusoleku, tingimusel et kõnealust menetlust ei kohaldata viisil, mis tooks kaasa diskrimineerimise teiste lepinguosaliste investorite investeeringute suhtes.

3. Artikli 14 lõike 1 kohta (*)

1. Artikli 14 lõikes 1 kasutatav mõiste "vabadus teha ülekandeid" ei takista lepinguosalist (edaspidi "piirav lepinguosaline") kohaldamast piiranguid tema enda investorite kapitali liikumisele, tingimusel et:

a) kõnealused piirangud ei kahjusta artikli 14 lõike 1 alusel teistele lepinguosalistele nende investeeringute osas antavaid õigusi;

b) kõnealused piirangud ei mõjuta jooksvaid tehinguid; ning

c) lepinguosaline tagab, et kõikide teiste lepinguosaliste investorite poolt tema territooriumil tehtud investeeringuid koheldakse ülekannete osas vähemalt sama soodsalt, kui ta kohtleb mis tahes teise lepinguosalise või kolmanda riigi investorite investeeringuid, võttes aluseks neist soodsaima.

2. Harta konverents vaatab käesoleva otsuse läbi viie aasta möödumisel lepingu jõustumisest, kuid hiljemalt artikli 32 lõikes 3 nimetatud tähtpäevaks.

3. Ükski lepinguosaline ei tohi kõnealuseid piiranguid kohaldada, kui tegemist ei ole endise Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu riigiga, kes on ajutisele sekretariaadile hiljemalt 1. juuliks 1995 teatanud, et ta soovib kohaldada piirangut vastavalt käesolevale otsusele.

4. Kahtluste vältimiseks ei tee ükski käesoleva otsuse säte artikli 16 osas erandeid lepinguosaliste, investorite või nende investeeringutega seotud õigustest ega lepinguosalise kohustustest.

5. Käesolevas otsuses kasutatakse järgmisi mõisteid:

jooksvad tehingud – kaupade, teenuste või isikute liikumisega seotud jooksvad maksed, mis tehakse vastavalt üldistele rahvusvahelistele tavadele ning mis ei hõlma korraldusi, mis sisaldavad jooksva makse ja kapitaliülekande kombinatsiooni, näiteks maksete edasilükkamine ja ettemaksud, mille eesmärk on hoida kõrvale piirava lepinguosalise vastavatest õigusaktidest antud valdkonnas.

4. Artikli 14 lõike 2 kohta

Ilma et see mõjutaks artikli 14 nõuete kohaldamist ja teisi rahvusvahelisi kohustusi, püüab Rumeenia omavääringu täielikule konverteeritavusele üleminekul võtta asjakohaseid meetmeid investeeringutulude ülekandmisega seotud protseduuride tõhustamiseks ning tagab igal juhul kõnealused ülekanded vabalt konverteeritavas vääringus ilma piiranguteta ning

(*) Käesolev otsus on koostatud eeldusel, et lepinguosalised, kes kavatsevad sellele sätele tugineda ning on sõlminud Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikidega ka partnerlus- ja koostöölepingud, mis sisaldavad artiklit kõnealuste lepingute kohaldamisest loobumise kohta käesoleva lepingu kasuks, vahetavad kinnituskirju, mille õiguslikuks tagajärjeks on käesoleva lepingu artikli 16 kohaldatavus nende suhtes seoses käesoleva otsusega. Kirjavahetus toimub aegsasti enne allakirjutamist.

maksimaalselt kuuekuulise viivitusega. Rumeenia tagab, et kõikide teiste lepinguosaliste investorite poolt tema territooriumil tehtud investeeringuid koheldakse ülekannete osas vähemalt sama soodsalt, kui ta kohtleb mis tahes teise lepinguosalise või kolmanda riigi investorite investeeringuid, võttes aluseks neist soodsaima.

5. Artikli 24 lõike 4 punkti a ja artikli 25 kohta

Artikli 1 lõike 7 punkti a alapunktis ii nimetatud sellise lepinguosalise investori investeeringut, kes ei ole majandusintegratsiooni organisatsiooni, vabakaubanduspiirkonna ega tolliliidu

liige, koheldakse kõnealusele majandusintegratsiooni organisatsioonile, vabakaubanduspiirkonnale või tolliliidule omaselt, kui investeering vastab järgmistele tingimustele:

- a) selle registrijärgne asukoht, juhatuse asukoht või peamine tegevuskoht on kõnealuse majandusintegratsiooni organisatsiooni, vabakaubanduspiirkonna või tolliliidu liikme territooriumil; või
- b) kui nimetatud territooriumil on üksnes selle registrijärgne asukoht, on sel toimiv ning alaline seos kõnealuse majandusintegratsiooni organisatsiooni, vabakaubanduspiirkonna või tolliliidu liikme majandusega.